

TÜRKMENISTANYŇ PREZIDENTI SERDAR BERDIMUHAMEDOW: – «AWAZA» MILLI SYÝAHATÇYLYK ZOLAGY BAGTYÝARLYGYŇ WE DOST-DOGANLYGYŇ MEKANYDYR.

ZAMAN

INTERNATIONAL MEDIA
TÜRKMENISTAN

11-nji awgust, 2023. Belgisi 32/1546

AWAZA – AJAÝYP DEŇIZ MERJENI

laryny dikeltmäge gelyänlere ýokary derejede, dünýä ulhülerine laýyk hyzmat etmekde ahlil mümkinçiliklere eýedir.

Hormatly Prezidentimiziň tabşyryklary netijesinde, «Awaza» milli syýahatçylyk zolagynda hem-de ýurdumyzyň ahlil şypahanalarynda dýnç almak hem-de saglygyna seretdirmek üçin ahlil şertler döredildi. Tomusky dýnç alyş möwsümünde «Awaza» milli syýahatçylyk zolagyna gelyänlere hödürülen hyzmatlary has-da gowulandyrmak maksady bilen, şol döwürde ýolagçy ulaglaryň täze gatnaw ugurlary açyldy.

Jana şypaly howasy, arassa suwy, altynsow çägesi bolan Hazaryň kenarynda gysga dowruň dowamynda döredilen sagaldyş-dýnç alyş toplumy tiz wagtda täze derejä eýe boldy. «Awaza» milli syýahatçylyk zolagy bu gün ozuniň haýran galdyryjy tebigy landsafty, deňiz akwatoriýasy, tasin gözelligi, ýokary derejeli myhmanhanalar toplumy, owadan desgalary bilen syýahatçylary özüne çekýär.

Gadymy döwürlerden beri adamlaryň deňiz kenaryna çykmagy bilen, ynsan bilen deňiz arasyndaky aýrylmaz baglanyşyk emele gelipdir. Ýer ýüzüniň üçden iki bölegini eýeleýän ummanlar we deňizler özüne aýawly çemeleşilende ondan peýdalanýanlara diňe peýda getiripdir. Deňiziň adam saglygyna ýetirýän oňaýly täsiri we ýakymy Gün şöhlesinde, deňiziň ekologiýa taýdan arassa suwunda hem-de howasyna jemlenýär. Deňiz suwunyň keseli bejeriji we saglygy dikeldiji hasiýetleri gadymy Músurde belli bolupdyr. Tebigatyň bir bölegi bolan deňiziň berýän peýdasyna göz ýetiren adamlar onuň kenarynda dýnç alyş merkezlerini gurup başlapdyrlar. Deňizde suwa düşmegiň, howasnyň dem almagyň kesel-

leriň öňüni almakdaky, bejermekdäki hem-de saglygy dikeltmekdäki ähmiýetini öwrenmek babatda alymlar tarapyndan giň möçberli ylmy-barlag işleri geçirilipdir.

Gojaman Hazaryň kenarynda döredilen «Awaza» milli syýahatçylyk zolagy hem ynsan saglygy we bagtyýarlygy ugrundaky adanyň nyşanydyr. Berkarar Watanymyzyň bu gözəl kunjeginde gysga dowruň içinde gurlan desgalar – kaşaň myhmanhanalar, sagaldyş merkezleri, kottejler halkymyzyň iň bir gelim-gidimli ýerine öwürüldi.

Deňiziň sergin howasy, kesellere em ediji suwy, gyzgyn çägeli kenary dýnç almak we saglygyny dikeltmek üçin bu ýere gelyän adamlarda ýakymly, ajaýyp duýgulary döredýär, şadyýanlyk, şahdaçyklyk bagyşlaýar. Deňiziň tolkunlaryny synlap, rahatlandyryjy sesine diň salmak, derde derman howasnyndan gursagyňy dolduryp dem almak adama lezzet berýär.

Hazirki wagtda «Awaza» milli syýahatçylyk zolagynda bir wagtyň özünde dýnç alýanlaryň 10 müňden gowragyny kabul edip bilýän 18 sany myhmanhana, 8 sany dýnç alyş we sagaldyş merkezleri, şol sanda 1380 orunlyk çagalar dýnç alyş merkezleri hem-de 9 sany kottejler toplumlary işleýär. Dýnç alýanlaryň hyzmatynda 4 sany seýilgah bolup, olardan 2-si oýun attraksonly seýilgahlardyr. Umumy meýdany 83600 inedördül metr bolan teatrlaşdyrylan interaktiw deňiz suw çüwdürimlerini, amfiteatry, çagalar üçin attraksonly oýun meýdançalary, kopsanly kafeleri we restoranlary, gök zolaklary, tehnik desgalary öz içine alýan seýilgahlar bu ýerde dýnç alýanlaryň iň soýgüli ýerine öwürüldi. ■ 2

Hormatly Prezidentimiziň başda durmagynda ýurdumyza adam hakynda alada döwletimiziň alyp barýan syýasatynyň esasy ugurlarynyň biridir. Bu alada ilkinde saglyk hem-de durmuş ugurlaryny gurşap alýar. Mälim bolsy ýaly, ýurdumyzyň Döwlet býujetiniň agramly bölegi durmuş pudagyna gönükdirilýär. Şonuň netijesinde hem ylmy-bilim, saglygy gorayyş ýaly pudaklary ösdürmäge uly ähmiýet berilýär.

Hazirki günlerde tomusky dýnç alyş möwsümi dowam edýär. Ildeşlerimiziň aglabasy zähmet rugsadyna çykyň, gownejaý dýnç almak hem-de saglygyna seretdirmek, dürli bejergiler almak üçin Hazar deňiziniň ajaýyp kenaryna ýa-da dünýäde meşhurlyga eýe bolan şypahanalara gidýäler, şeýle-de ýurdumyzyň gözəl ýerlerine syýahat edýäler.

Ýurdumyza halkymyzyň saglygynyň berkidilmegi ugrunda köp işler durmuşa geçirilýär. Ilatyň saglygyny berkitmek we kesel-

leriň öňüni almak işinde döwrebap saglygy gorayyş edaralary bilen bir hatarda şypahana ulgamy hem ileri tutulýan ugurlaryň biri bolup durýar. Ýurdumyzyň dürli kunjeklerinde hereket edýän şypahanalarda saglygyny dikeldýänleriň sany barha artýar. Ýylyň dört paslynda-da ol ýerler köp adamly. «Awaza», «Arçman», «Ýyly suw», «Berzeňňi», «Molagara», «Farap», «Baýramaly», «Daşoguz», «Bagabat» ýaly şypahanalar hazirki zaman lukmançylygynyň iň döwrebap tehnologiýalary bilen enjamlaşdyryldy. Bu ýerler saglyk-

12-nji AWGUST – HAZAR DEŇZINIŇ GÜNI

2003-nji ýylyň noýabrynda Hazar deňiziniň deňiz gurşawyny goramak boýunça bäs sany Hazaryň döwletleriniň wekilleri tarapyndan Çarçuwaly Konwensiýa, ýagny Tähran Konwensiýasyna gol çekildi. Tähran Konwensiýasy 2006-njy ýylyň 12-nji awgustynda güýje girdi. Şol gün hem, ýagny her ýylyň 12-nji awgusty Hazaryň döwletlerinde Hazar deňiziniň günü hökmünde bellenilýär.

Hazar deňiziniň ösümlük we haýwanat dünýäsi täsinligi bilen dünýä ylmynda uly gyzklanma döredýär. Bu ýerde duş gelyän ösümlükleriň we haýwanlaryň umumy görnüşleriniň 65 göterime golaýy Ýer ýüzünde diňe Hazar deňzinde duşýar. Hazarda suwutlaryň 450-den gowrak görnüşi, suwuň dürli gatlaklarynda ýüzüp ýaşayan ownuk oňurgaslyz jandarlaryň bolisa 400-e golaý görnüşi mesgen tutupdyr.

Hazar deňzi balyk tutulýan we döp bolan balykçylygyň ösen ýeri hökmünde hem meş-

li durmuşa geçirilmegi ugrunda yzygiderli çykyş edýär. Şunuň bilen bir hatarda, medeni-ynsanperwer hyzmatdaşlyk, ekologiýa we daşky gurşawy goramak, gadymy Hazaryň biodürlüligini aýawly saklamak, tebigy baýlyklaryndan rejeli peýdalanmak ýaly möhüm ulgamlarda gatnaşyklara uly ähmiýet berilýär. Hazar sebiti taryha, medeniýete, dostana gatnaşyklara uly ähmiýet beren sebit hökmünde bellidir. Özüniň möçberi, ösüş taryhy boýunça Hazar deňzi dünýäde iň uly suw hasseýni hasap edilýär. Aňyrsy-bärsine göz ýet-

kalsiý karbonatlaryny saklaýan alewrolit we gyrmança çökündilerinden ybarat bolup, duýbunde nebit we gaz kanlari bardyr. Maglumatlara görä, dünýäniň nebit gorunyň 4 göterimi, tebigy gaz gorunyň 6 göterimi Hazardadyr. Garabogaz aýlagy bolsa mirabilit duzuna baý bolup, asyrlaryň dowamynda toplanyp, gatlak-gatlak, tokgatókga bolup duran duzlar bar.

Hazar deňzinde balykçylyk hojalygynyň ähmiýeti oran uly bolup, balyklaryň takgaz, silebalyk, çapak, kepir, top, garabalyk,

Kenaryň ýurtlarda her ýyl bellenilýän bu baýramyň deňiziň ekologik howpsuzlygy meselelerinde, özboluşly ekoulgamyny goldamakda we gorap saklamakda ähmiýeti uludyr. Hazar deňiziniň meýdany 371 müň inedördül kilometr bolup, onuň iň çuň ýeri 1025 metre, kenaryň çyzygynyň uzynlygy bolsa 7000 kilometre deňdir. Hazar deňzi demirgazykdan günorta 1200 kilometr uzap gidip, onuň ortaça ini 320 kilometre deň. Deňze 130-dan gowrak derýa guýýar. Onuň çäginde ululy-kiçili adalaryň 50-a golaýy bar.

Hazar deňiziniň biodürlügi we bu ýerde duş gelyän janly-jandarlaryň özboluşly bolup, olaryň köpüsiniň diňe şu ýerlerde duş gelyändigini aýratyn bellenmäge mynasypdyr. Bekre balyklarynyň dünýä gorunyň 90 göterim töweregi bu ýerde jemlenendir. Hazaryň sebitinde guşlaryň 300-den gowrak görnüşi duş gelyär. Sebitde guşlardan başga-da, ýerde-suwda ýaşayanlaryň, süýdemdirijileriň we süýrenijileriň köp görnüşleri bar. Bu deňizde başga hiç ýerde duş gelmeýän Hazar düwleni hem ýaşýar.

hurdyr. Hazar deňzinde gyzylbalyklaryň dünýäde iň uly tebigy surusy ýaşýar.

Hazar deňiziniň kenarynda döredilen «Awaza» milli syýahatçylyk zolagy diňe bir dýnç alyş zolagy bolman, eýsem, ol daşky gurşawyň gözelligini goramakda, onuň baýlygyny artdyrmakda we amatly daşky gurşawa oňyn täsir etmäge uly ähmiýete eýedir.

Türkmenistan kenaryň ýurtlarynyň arasynda söwda-ykdysady gatnaşyklaryň diwersifikasiýa ýoly bilen ösdürilmegi, Hazar deňzi sebitiniň ahlil uly serişde, ulag-aragatnaşyk, energetika we senagat kuwwatynyň netije-

meýän mawy deňze Wolga, Emba, Ural, Terek, Kura, Sulak hem-de kiçi derýalar guýýar.

Deňiziň Gazagystan, Türkmenistan, Azerbaýjan, Eýran we Russiýa döwletlerinde kenary bolup, ýük daşamak ulgamynda halkara ähmiýete eýe bolan birnäçe iri portlar ýerleşýär. Olar ýurdumyzdaky Türkmenbaşy Halkara deňiz porty, Azerbaýjanyň Baku porty, Russiýa Federasiýasynyň Astrahan sebitiniň portlary, Gazagystanyň Aktau porty hem-de Eýran Yslam Respublikasynyň Enzeli we Neka portlarydyr.

Hazar deňiziniň çuň gatlaklary özünde

akbalyk, kılka, kefal ýaly görnüşleri giňden ýaýrandyr. Hazarda balyklaryň gymmatly tohumlaryny köpeltmek babatda uly işler alnyp barylýar. Bekre balygy bolsa dünýäde tutulýan balyklaryň 82 göterimine deňdir. Deňiziň yayylyp gidýän giňişliklerinde ösümlükleriň 728-den gowrak görnüşi we dürli jandarlaryň 854 görnüşi hasaba alnyp, bu gymmatlykly deňiziň ekoulgamyny emele getirýän esasy alamatlardyr.

Bir söz bilen aýdylanda, Hazar giňligi ahlil uly ykdysady, energetika we ulag kuwwatyna eýe bolan möhüm strategik sebitdir.

Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisini geçirmegiň hukuk esaslary

Şu ýylyň 21-nji ýanwarynda türkmen halkynyň döwlet gurluşy babatda kopaslyklyk taryhynda toplan tejribesi hemmetaraplaýyn nazara alnyp, iň wajyp syýasy, ykdysady, durmuş meseleleri çözmek baradaky asyly daplardan ugur alnyp, şeýle hem ilatyň giň gatlaklarynyň möhüm jemgyýetçilik-syýasy çözgütleriň kabul edilmegine gatnaşmagyny üpjün etmek maksady bilen, hormatly Prezidentimiz tarapyndan halk häkimiýetiniň ýokary wekilçilikli edarasy – Türkmenistanyň Halk Maslahaty hakynda Türkmenistanyň Konstitusion kanuny tassyklanylýp, bu kanun gol çekilen pursadyndan herekete girizildi. Bu Konstitusion kanunyň 1-nji maddasynyň 1-3-nji böleklerine we 6-njy maddasynyň 1-2-nji böleklerine laýyklykda, Türkmenistanyň Garaşsyzlyk ýyllarynda gazananlaryny has berkitmek, ýurdumyzy ösüşiň has ýokary derejelerine çykar-mak üçin ahlil halk hereketini ýaýbatlandyrmak, jemgyýetçilik-syýasy, durmuş-ykdysady, medeni-ynsanperwer we kanunçylyk-hukuk ulgamlarda täze sepgitlere ýetirmek, täze taryhyymyza gazanylan üstünlikleri wagyz etmek maksady bilen Türkmenistanyň Halk Maslahaty döredilýär. ■ 3

ÝUNESKO-nyň täze hasabaty

ÝUNESKO özüniň täze hasabatynda mekdepede sapak geçilýän wagtynda tehnologiýa enjamlarynyň, esasan hem, smartfonlaryň çendenaşa köp ulanylmazlygyny barada duýdurýş berdi. ■ 4

GAWUNYŇ saglyga peýdasý

Ýakymly usş bilen bark urýan datly gawunlar türkmen topragynyň nygmatlarynyň biridir. Tomus paslynyň gelmegi bilen bu bakja öňümi türkmen saçağynyň bezegine öwürülýär. ■ 5

BUKER BAÝRAGYNYŇ uzyn sanawy

2023-nji ýylyň Buker baýragynyň uzyn sanawy çap edildi. Şu ýyl abraýly baýraga hödürlenen 163 kitabyň 13-si uzyn sanawa glrip, olaryň dördüsi ilkinji gezek gatnaşýar. ■ 6

Çempionaty ilkinji gezek MEDALSÝZ TAMAMLAR

Futbol boýunça zenanlaryň arasynda dowam edýän 9-njy Dünýä Kubogunda çärýek finala çykan toparlar belli boldy. 1/8 finalda ABŞ-nyň ýygundyşyna ilkinji gezek çärýek finala çykmak başartmady. ■ 7

Elektrik energiýasy bilen işleýän gämi

Hytaýda elektrik energiýasy bilen işleýän dünýäniň iň uly gämisi suwa goýberildi. Dolulygyna elektrik energiýasy bilen işleýän konteýner gämisi ýurduň «Cosco» kompaniýasy tarapyndan işlenip düzüldi. Äpet gämi iki sany 900 kilowatlyk güýji bolan motor hem-de kuwwaty 50 MW/sagat bolan batareýa bilen üpjün edilipdir. Yük gämisi Gündogar hytaý deňzinde hem-de Şanhaýyň golaýynda deňze guýýan Ýanszy derýasynda müň kilometrlik aralykda hereket eder. Gämä entek at goýulmandyr. Häzirligine N997 belgisi bilen hereket etjek suw ulagynyň uzynlygy 120 metre barabar bolup, yük göterijiligi 10 müň tonna deň. Çuňlugy 5,5 metr bolan, kenara ýakyn ýerlerde ulanmaga niýetlenen gämi 700 konteýner göterip bilýär. Gämi yük düşürmek üçin porta ýanaşanda boş batareýalaryny dolusy bilen çalsyp bolýar. Şeýlelikde, gämä zarýad bermek üçin köp wagt gerek bolmaýar. Gäminiň elektrik energiýasy bilen işlemegi her günde 32 tonna çenli kömürturşy gazynyň howa goýberilmeginiň önümi alar.

Şeýle gäminiň nobatdakysy – N998-iň hem gurluşygynyň dowam edýändigini mälim edildi.

Energiýanyň 100 göterimini arassa çeşmeden alar

Täze Zelandiýanyň Hökümet Başlygy Kris Hipkins sarp edilýän energiýa serişdeleriniň 100 göterimini gaýtadan dikeldilýän çeşmelerden üpjün edýän ilkinji ýurt bolup biljekdiklerine ynanýandygyny belledi. Ol bu maksada ýetmek üçin dünýäniň iň uly gazna dolandyryş kompaniýasy «BlackRock» bilen hyzmatdaşlyk edýändigini mälim etdi.

Hipkins «BlackRock»-yň bölüp beren 2 milliard dollarynyň häzire çenli bir ýurtta öleşdirilen iň uly mukdardaky dekarbonizasiýa maýasýdygyny nygtady. Ol alyp barýan syýasatlarynyň uglerodnyň howa goýberilmegini azaldyrmagynda netije berýändigini we bu ugurda soňky 9 ýylyň iň pes derejesine ýetendiklerini belledi. Hipkins infrastruktura gaznasynyň Täze Zelandiýanyň gaýtadan dikeldilýän energiýada täze tehnologiýalary kämilleşdirmegine ýardam etjekdigini aýtdy.

Suwasty wulkan tapyldy

Italyan almyrlary halkara bilermenler bilen bilelikde Sisiliýa aýlagynda (Tunis aýlagy) üç sany suwasty wulkany tapandyklaryny mälim etdiler. Italiýanyň Milli okeanografiýa we geofizika institutunyň almyrlary Sisiliýa kanalında täze açylaryň edildigini habar berdiler. Beýanatda täze tapylan wulkanlaryň ininiň azynan 6 kilometre ýetýändigini, töweregindäki deňiz basseýniň beýikliginiň 150 metrdirigi belledildi. Şeýle hem suwuň düýbünjü kartasynyň çykarylýan wagtynda batan gäminiň hem tapylandygy, bu barada Italiýanyň deňizçilik edaralaryna habar berlendigi aýdyldy. Gadymy gämi Lino-sa wulkaniki adasy bilen Sisiliýa adasynyň aralygynda bolup, uzynlygy 100 metre, ini 17 metre barabar. Suw ulagynyň 110 metr çuňlukdadygy aýan edildi.

AWAZA – AJAÝYP DEŇIZ MERJENI

Başlangyjy 1-nji sahýada. Uzynlygy 7 kilometr, ini 50-den 70 metre we çuňlugy 4 metre ýetýän «Awaza» derýasy syýahatçylyk zolagynyň iň iri we özboşlukly desgalarynyň biridir. Derýanyň abadanlaşdyrylan iki kenarynda 28 sany jemgyýetçilik iýmit desgalary (bufetler, kafeler, gämi duralgaly açyk görnüşli restoranlar) ýerleşýär. Derýada kiçi görwürmlü gämiler we gezelenç katerleri hereket edýär. Derýanyň üstünde gurlan köpsanly ajaýyp köprüleriň her biri özboşlukly bezeg nagşlary bilen tapawutlanýar.

«Awaza» milli syýahatçylyk zolagynda 70-den gowrak dürli görnüşli desgalan, şol sanda sport desgalary toplumyna girýän tennis meýdançalary, basketbol, woleybol we mini-futbol üçin meýdançalar gurduldy. Bu ýerde suw sport ýaryşlaryny geçirmek üçin ähli şertler göz

öňünde tutulan. Derýanyň iki kenarykasynda pyýada we welosipedli gezelenç eder ýaly ýörite ýodalar geçirilen. Dytç alyanlar üçin derýa boýunça gämili gezelençler guralýar.

«Awaza» milli syýahatçylyk zolagy halkymyzyň dytç alyan we saglygyny berkidýän mekanyna, şeýle hem maslahatlaryň, duşuşyklaryň,

halkara festiwallaryň, sport, medeni we beýlekä çäreleriň geçirilýän merkezine öwürüldi.

Yurdumyza ynsan saglygy we bagtyýarlygy ugrunda döwlet ähmiýetli işleri durmuşa geçirýän hormatly Prezidentimiziň jany sag, baýy dik bolsun, tutumly işleri hemişe rowaçlyklara beslensin!

ASUDA ÝOLLAR – ABADAN DURMUŞ

Ajaýyp zamanamyzda durmuşymyz barha özgerip, her bir raýatyň rahat, bolein ýaşayşy üpjün edilýär. Hormatly Prezidentimiziň parsatly syýasaty netijesinde raýatlaryň saglygynyň goralmagyna we berkidilmegine, ömrüniň howpsuzlygynyň gazanylmagyna aýratyn ähmiýet berilýär.

Ilatnyň ýaşayş derejesini döwürň ösen talaplaryna laýyk getirmek maksady bilen, paýtagtymyza Aşgabatda, welaýatlarda awtomobil ýollarynyň gurulmagy, olaryň ýol-ulag hadysalarynyň önümi almaga ýardam berjek döwrebap serişdeler bilen enjamlaşdyrylmagy süňjilere we pyýadalar hereket etmede ähli amatly şertleriň döredilýändigini kepillendir.

Şu ýylyň 29-njy iýunynda yurdumyza Gahryman Arkadagymyz tarapyndan biýady berken goýlan – döredijiligiň, abadçylygynyň we ösüşiň ýoly bilen ynamly öňe barýan Garaşsyz, hemişelik Bitarap Watanymyzyň şöhratly ýyl ýazgysyna alтын harplar bilen ýazyjak taryhy waka bolup geçdi. Hormatly Prezidentimiziň gatnaşmagynda Berkarar döwletniň täze eýýamynyň Galkynyşy döwrüniň aýdyň nyşany bolan Arkadag şäheriniň açylyşy mynasýbetli giň möçberli dabaralar ýaýbaňlandyryldy.

Bu «akylly» şäheriň köçelerinde jemgyýetçilik ulagynyň ekologiýa taýdan arassa görnüşleri – elektrobusslar we elektrotaksiler hereket edýär. Şeýle hem täze şäherde halkara ünlülere laýyk gelýän köp şahaly ýol-ulag düzümi-

niň bardygyny bellemek gerek. Giň şaýollar, köçeler we halkalaýyn çatryklar, häzirkä zaman şyklandyryş, wideogözegçilik, dolandyryş ulgamlary bilen üpjün edilipdir. Hususan-da, «Intelligent Transportation System» (ITS) ulag ulgamlaryny düzmekde we ulag akymalaryny düzgünleşdirmekte innowasion işläp taýýar-

lamalar ulanylýar. Değişli ýol belgileri oýlanyşykly gurnalyp, ýol hereketiniň howpsuzlygyna we netijeliligine, oňa gatnaşyjylaryň – sürüjileriň, pyýada ýolagçylaryň ahlisiniň has oňaly ýözüne hereketlerine ýardam berýär.

Täze elektrobusslar we elektromobil taksiler Arkadag şäheriniň ýaşajylary hem-de myhmanlary üçin ýokary hilli, medeniýetli hyzmaty üpjün eder. «Duralga» we «Ynamly taksis» ýaly programmalary ulanmak üçin QR-kod hyzmaty döredilipdir. Ýol töleglerini we onlaýn buýurmalaryny nagt däl görnüşinde amala aşyrmak üçin ýörite terminallar göz önünde tutulypdyr. Şaýollarda jemgyýetçilik ulagy

üçin ýörite ýerleriň bölünip berilmegi hem ýolagçylar üçin amatlyklary döredýär. Ulaglaryň hereketine gözegçilik sanly ulgam arkaly amala aşyrylýar. Elektrobusslaryň, elektromobilleriň ulanlymagy şäherde ekologiýa abadçylygy üpjün etmäge ýardam berýär.

Yurdumyza ýol hereketiniň howpsuzlygyny üpjün etmek wezipesi ileri tutulýan ugurlaryň birine öwürüldi. Berkarar döwletniň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe ýetilýän sepgitler, gazanylan üstünlikler ildeşlerimizi buýsandyrdy. Dünýä ünlülerine gabat gelýän ýollaryň çar ýana uzamagy bolsa, yurdumyzyň ýol-ulag düzüminiň ösmeginde uly goşant bolup durýar.

Türkmenistanyň ýol hereketiniň kadalarynyň talaplaryny berjaý etmäge diňe bir sürüjiler borçly bolman, eýsem, pyýadalar hem borçludyr. Sebäbi ýol hereketiniň howpsuzlygy biziň her birimize baglydyr. Howpsuz hereketi üpjün etmede, ýol-ulag hadysalarynyň önümi almada, ilkinji nobatda, sürüjiler bilen pyýadalaryň hereketiniň sazlaşykly bolmagy hökmanydyr.

Yollarda howpsuzlyk çärelerini berjaý etmek boýunça düşündiriş we önümi alyş çäreleri içeri işler edaralarynyň işiniň iň möhüm böleklerinden biridir.

Ýalpak HUDAYBERDIYEW,
Ahal welaýatynyň Gökdepe etrap PB-niň PÝGB-niň wagyz nesihat işleri boýunça gözegçisi, polisýanyň uly leytenanty.

2024-nji ÝYLYŇ IŇ GOWY OKUW MEKDEPLERI

«Quacquarelli Symonds» kompaniýasy tarapyndan dünýäniň iň gowy bilim edaralarynyň täze sanawy ýaýradyldy. 2024-nji ýylyň iň gowy okuw mekdepleriniň arasynda Ýewropanyň we Demirgazyk Amerikanyň uniwersitetleri adgyklyk edýär. Sanawyň birinji orny 12-nji gezek Massachusetts tehnologiýa uniwersiteti (MIT) iň ýokary baha – 100 bal bilen eýeledi.

Sanaw Angliýada iş alyp barýan «Quacquarelli Symonds» kompaniýasy tarapyndan 20 ýıldan bäri taýýarlanýar. Sanawa dünýäniň 104 yurdundan we sebitinden 1 ýarym müňden gowrak ýokary bilim edarasy girizilip, dürli ölçeglere görä baha berilýär. Sanaw 17,5 million ylmy makala 240 müňden gowrak mugallymyň we hünärmeniň baha bermegi netijesinde taýýarlanýar.

Ilkinji onlugyň başsini Ýewropanyň uniwersitetleri eýeleýär. Ikinji we üçünji orunlary Angliýanyň Kembrij (99,2 bal) hem-de Oksford uniwersitetleri (98,9 bal) eýeläpdir. Garward (ABŞ-98,3 bal), Stenford (ABŞ-98,1 bal), Londonyň Patysalyk kolleji (Angliýa-97,8 bal), Şurihdäki şweýsar ýokary

tehniki mekdebi (Şweýsariýa-93,3 bal), Milli Singapur uniwersiteti (Singapur-92,7 bal), Londonyň uniwersitet kolleji (Angliýa-92,4 bal) we Berkliädäki Kaliforniýa uniwersiteti (90,4 bal) ilkinji onluga giripdir. Sanawyň ýokarky basgançaklarynda iňlis ýokary bilim edaralarynyň köplügi hem ünsi çekýär.

Ýewropadaky uniwersitetleriň aýratynlykda taýýarlanan sanawynyň ilkinji onlugyna ýokarda agzalanlardan başga-da, Edinburg uniwersiteti (86,1 bal), Fransiyadaky PSL Pariž uniwersiteti (85,8 bal), Angliýanyň Mançester uniwersiteti (82,2 bal), Şweýsariýanyň Lozannadaky federal politehniki mekdebi (80,4 bal) we Germaniýadaky Münhen tehniki uniwersiteti (80 bal) girdi. Sanaw taýýarlananda birnäçe ölçegden

peýdalanylýar. Şeýle-de bolsa, esasan, akademiki abraý, iş berijiniň abraýy, mugallym-okuwçy sanynyň deňagramlylygy, her mugallyma düşýän ylmy makalalaryň sany we olarda görkezilen çeşmeler, halkara mugallymlaryň sany, halkara talyplaryň sany ýaly ölçeglere has köp üns berilýär.

Şu ýylyk sanawda ýene üç ölçeg girizilipdir. Olar halkara derejede ylmy-barlag tory, uçurymlaryň iş bilen üpjünçiligi we bilimniň hiliniň durnuklylygy.

«Quacquarelli Symonds»-yň ýolbaşçysy, doktor Endry Mak-Farlan sanawdaky iň esasy ölçegiň agzalary ýokary okuw mekdeplerini tamamlan uçurymlaryň işe ýerleşleriniň sanydygyny belleýär.

Şeýle hem 2018-nji ýyldan bäri Aziýadan, Günorta Amerikadan, Ýakyn Gündogar we Afrika ýurtlaryndan sanawa girýän uniwersitetleriň sanynyň artandygy bellenilýär. Mundan başga-da, Hytaýdaky ylmy-barlag institutlarynyň sanynyň artýandygy, şeýle-de, hytaý uniwersitetlerinde ýazylan ylmy işleriň halkara derejede çesme hökmünde has köp görkezilip başlanandygy bellenilýär.

AGAÇLAR HOWPSUZ ARAÇÄGI SAKLAÝAR

Panamadaky tropik tokaýlarda geçirilen barlaglarda açaçlaryň «howpsuz araçägi» saklap, biodürüliگی dowam etdirmäge ýardam edýändigini ýüze çykaryldy. Panamaly almyrlar uly açaçlaryň öz aralaryndaky araçäk bilen bu tokaýlaryň biodürüliğini arasyndaky gatnaşygy öwendiler. Bu ylmy barlag Panama kanalında, adam eli bilen döredilen kölüň içindäki Barro Colorado adasynda amala aşyrylypdyr. Tebigaty öwrenijiler adada soňky 30 ýyldan bäri başga-da dürli ylmy işleri geçirdiler. Soňky geçirilen barlagda şol bir görnüşdäki açaçlaryň biri-birlerine ýakyn ösenerinde, olara kömelek ýaly patogeneriň ýa-da mör-möjekleriň zyýan berýändigini anyklandy. Almyrlar açaç tohumlarynyň ösüp oturan açaçdan 100 metr çemesi uzaklykda

göçerip çykandygyny anyklady. Öz jynsdaşy bilen aralyk saklaýan açaçlaryň, arasyndaky boşlukda beýlekä ösümlikleriň köpelmegine «rugsat berip», tokaýda köpdürüliğini emele gelmegine sebäp bolýandygyny anyklandy.

Ylmy barlagyň awtory Maýkl Kalýuznyý barlag geçirilýän tokaýa deňişli özlerinde köp mukdarda maglumatyň bardygyny sebäpli, haýsy agajyň niredde ýerleşýändigini bilýändigini aýtdy. Ol tohumlar gaçan ýerinde şineläp, gögeren bolsa, tokaýyň nähili boljakdygyny öwrenendiklerini aýtdy, uly açaçlar bilen ýaş nahallary arasynda uzak aralygyň bardygyny ýüze çykarandyklaryny belleýär. Ylmy barlag baradaky makala «Science» žurnalynda çap edildi.

AÝYŇ GARAŇKY TARAPY ÖWRENILER

Russiýa Aýyň garaňky tarapyny öwrenmek maksady bilen «Luna-25» atly enjamy uçurýar. Şu gün uçuryljak enjam Yeriň hemrasynyň günorta polýusyna gondurylar. Ýarym asyr çemesi wagt ozal, ozalky SSSR Aýy öwrenmek üçin ilkinji enjamy uçurypdy. «Soyuz-2 Fregat» görerijisi raketasy bilen «Wostochnyy» kosmodromyndan uçuryljak enjam «Yumsak» gonuş tehnologiýasynyň kämilleşdirilmegi, Aýyň içki gurluşygy we ondaky çeşmeleri öwrenmek maksady bilen işlenip taýýarlandy. Boguslawskiy kraterine gonduryljak «Luna-25» bir ýyllap Aýyň ýüzünde işlediler.

Mundan ozal, diňe Aýyň ekwatoryna ýakyn ýerlerine enjam iberilipdi. Agramy 800 kilogram töweregi bolan dört ayakly «Luna-25» ýurduň Aýy öwrenmek bilen bagly işlerine gaýtadan badalga berlendigini görkezýär.

2019-njy ýylyň başynda Hytaý «Yutu-2» atly tigirli Aý robotyny asman jisiminiň garaňky tarapyna gondurmagy başarypdy. Bu enjam arkaly geçirilen barlaglary netijesinde Yeriň hemrasynyň garaňky tarapında daşlaryň we gaýalaryň bize görýän tarapyndan has azdygy ýüze çykarylypdy.

Biz Yeriň ýeke-täk hemrasy bolan Aýyň diňe bir tarapyny görýäris. Sebäbi Aýyň öz okunyň daşyndan aýlanýan wagty bilen, Yeriň daşyndan aýlanýan wagty deň.

Mergen KULMYRADOW,
Türkmenistanyň Döwlet migrasiýa gullugynyň Aşgabat şäheri boýunça müdirliğiniň harby gullukçysy, leytenant.

Iň yssy aý boldy

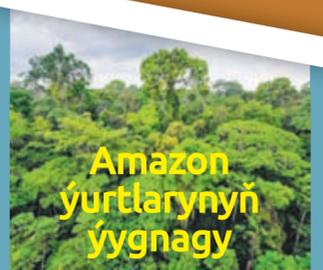

Soňky aýlarda Ýer ýüzünde birnäçe gezek yssy temperaturanyň rekordy täzelendi. Bilermenler dünýäniň köp ýerinde iýulyň adadakyndan has yssy bolandygyny belleýärler. Ortaça temperatura hasaba alnanda bolsa, bu aý mundan ozal 2019-njy ýylyň iýulyndan 1,5 dereje yssy bolup, täze rekord goýdy. Bu barada Ýewropanyň Kopernik adyndaky klimatyň üýtgemegi boýunça gullugy habar berdi. Gulluk global derejede 2023-nji ýylyň iýul aýynyň iň yssy aý bolandygyny mälim etdi.

Geçen aý demirgazyk ýarym şaryň köp ýerinde yssy howa tolkunlary emele gelipdir. Günorta ýarym şarda hem yssy howa hasaba alnypdyr. Antarktikanyň uly böleginde temperatura adadakydan has ýokary bolupdyr.

Maglumatlara görä, deňiz suwunyň temperaturasy hem ýokary bolupdyr. Demirgazyk deňizniň suwy ortaça temperaturadan 1,05 dereje ýokary bolupdyr. Grenlandiýanyň günortasynda, Labrador deňzinde, Karib basseýninde we Ortaýer deňzinde ýyly suw akymlary emele gelipdir.

Antarktikadaky yssy howa köp mukdarda buzuň eremegine hem getiripdir. Adatça Antarktika we Grenlandiýa ýaly uly buz gatlaklary iýulyň belli döwründe eräp kiçelýär we howa sowandan soňra gaýtadan doňýar. Geçen aý Antarktikadaky buzuň tutýan meýdany iň pes derejé ýetip, adadadakyndan 15 göterim kiçelipdir.

Amazon ýurtlarynyň ýygnagy

Braziliýada Amazon sammiti geçirildi. Amazon Hyzmatdaşlyk ylaşygy guramasyna agza (ACTO) 8 ýurduň ýokary derejeli döwlet ýolbaşçylarynyň gatnaşan ýygnağynda tokaýsyzlanmagyň önümi almak esasy mesele boldy. Gurama şeýle ýokary derejeli çäräni 14 ýyl oza geçiripdi. Dünýäniň iň uly tokaý hasaplanýan Amazonkanyň çäginde ýerleşýän bu ýurtlar janly tebigaty goramak üçin dürli taslamalary işläp taýýarlaýar. Bu tokaýlyklar «Ýer ýüzüniň öýkeni» hasaplanýar. Braziliýanyň Belen şäherinde geçirilen sammitde Boliviýanyň, Kolumbiýanyň we Perunyň döwlet ýolbaşçylary gatnaşdy. Wenesuela, Ekwador, Surinam we Gaýana ýurtlaryna ýokary derejede wekilçilik edildi. Sammitte gurama agza bolmadyk ýurtlaryň wekilleri hem çagyryldy. Halkara maslahatda tokaýsyzlanmak bilen göreş, altynyň bikanun çykyrylmagynyň ýok edilmegi we sebitde durnukly ösüşiň ýola goýulmagy üçin hyzmatdaşlyk ýaly meselelere garaldy.

Braziliýanyň Prezidenti Luis Inasiu Lula da Silwa sammitiň açylyşynda 2030-njy ýyly çenli tokaýsyzlanmagyň soňuna çykylyjakdygyny aýtdy.

Sammitde geçirilen gepleşiklerde sebitde nebitiň çykyrylyşy barada hem gürrüň edildi. Sammitiň ahrynda 113 maddaly Jarnama kabul edilip, onda tropik tokaýlardaky bikanun hereketlere we daşky gurşaw bilen bagly düzgün bozulmalara garşy göreşiljekdigini belledildi. Ýurtlar açaçlaryň kesilmegine garşy göreşmekde ylalaşdylar.

ZAMAN TÜRKMENISTAN	
ESASLANDYRYJYSY – «ZAMAN-TÜRKMENISTAN» HOJALYK JEMGYÝETI	
Awgust aýynyň 11-i, 2023 Gazetiň möçberi 8 sahýa. A-112210	Belgi: 32/1546 Tiražy: 8316 Bahasy: 4,50 manat
BAŞ REDAKTOR MYRATDURDY GARJANOW JOGAPKAR KÄTIP AMANMYRAT BAÝMYRADOW	
BIZNIŇ SALGYMYZ: Aşgabat şäheri, 1908 (Gündogar) köçesi, 10-A jaýy. Tel/Faks: 28-14-05, 28-14-36 web sahýa: www.zamanturkmenistan.com.tm elektron poçta: info.zamanturkmenistan@gmail.com	
BELLIK: Redaksiýamıza gelen hatlar yzyna gaýtarylmayar. Gazetimizde ýerleşdirilen mahabatlardaky ýazgylaryň mazmunyna mahabat beriji jogapkardir. Gazet Türkmen döwlet nesirjät gullugynyň Metbugat merkezinde ofset usulunda çap edilýär. Çap edilişiniň hiline Metbugat merkezi jogap berýär. Telefoný: 399536.	
Abuna ýazylmak işleýänler üçin gazetiniň indeksi: 69477	

Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisini geçirmegiň hukuk esaslary

Başlangyjy 1-nji sahypad. Döwlet ähmiýetli meseleleri çözmäge, ýurdumyza durmuşy geçirilýän özgertmeleriň we durmuş-ykdysady maksatnamalaryň durmuşy geçirmegine halk köpchüligini giňden çekmek, teklipleri işläp taýýarlamak, maslahatlary bermek, halkymyzyň agzybirligini, bitewürligini, jebisligini, asudalygyny, abadançylygyny berkitmäge hem-de Garaşsyz, hemişelik Bitarap döwletimiziň täze döwürde beýik özgertişler ýoly bilen depginli ösmegine, has-da kuwwatlanmagyna ýardam bermek, hyzmat etmek Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň baş maksady we esasy wezipeleri bolup durýar.

Türkmenistanyň Halk Maslahaty Türkmenistanyň Konstitusiyasyna, şu Konstitusion kanuna laýyklykda hereket edýän we Türkmenistanyň halkynyň bähbitlerine wekilçilik edýän ýokary wekilçilikli edaradur. Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň işi mejlisler görnüşinde amala aşyrylýar. Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisine onuň agzalarynyň umumy sanynyň azyndan üçden iki bölegi gatnaşýan bolsa, ol ygtyýarlydyr. Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisleri zerurluyna görä, ýöne ýulda azyndan bir gezek onuň Başlygy tarapyndan ýa-da Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň agzalarynyň umumy sanynyň üçden bir böleginiň teklibi boýunça çagyrylýar.

Şunuň bilen baglylykda, ata-babalarymyzyň döwlet dolandyrmakda toplan köpasyryk tejribesine daýanyp, olaryň parasatly wesetlerine eýerip, döwlet we jemgyýetçilik durmuşyň möhüm meselelerini çözmäge halkyň wekilleriniň giňden gatnaşmagy üpjün etmek, jemgyýetini agzybirligini, jebisligini berkitmek, milli demokratiýany ösdürmek boýunça gazanylan üstünlikleri dördüjülikli kämilleşdirmek hem-de Türkmenistanyň halkynyň bähbitlerine

wakilçilik edýän ýokary wekilçilikli edaranyň – Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisini guramaçylykly geçirmek maksady bilen, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Prezidiumynyň «Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisini çagyrmak we guramaçylykly geçirmek hakynda» 2023-nji ýylyň 18-nji iýulunda çykaran kararynyň 1-5-nji bölümlerine laýyklykda, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň nobatdaky mejlisini 2023-nji ýylyň 24-nji sentýabryna çagyryp, ony paýtagtymyza Ashgabat şäherindäki Maslahat köşgünde geçirilmeli edildi.

Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisini ýokary derejede geçirmek boýunça guramaçylyk topary döredildi hem-de Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisini ýokary derejede geçirmek boýunça guramaçylyk toparynyň düzümi hem-de Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň düzümine welaýatlaryň we Ashgabat şäheriniň halk maslahatary tarapyndan teklip edilýän jemgyýetçilik wekil-

lerini hödürlemegiň Tertibi hem tassyklandy. Welaýatlaryň we Ashgabat şäheriniň halk maslahatary şu Kararyň üçünjü böleginde görkezilen Tertibe laýyklykda, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň düzümine welaýatlaryň we Ashgabat şäheriniň nobatdaky jemgyýetçilik wekilleriniň sanawlaryny 2023-nji ýylyň 1-nji sentýabryna çenli Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Diwanyna berilmegi hem-de Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Diwany Türkmenistanyň Mejlisi bilen bilelikde Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisine taýýarlyk görmek we ony geçirmek bilen bagly işlerde welaýatlaryň, etraplaryň hem-de şäherleriň halk maslahataryna guramaçylyk-usulyýet taýdan ýardam bermeli we bu işleri utgaşdyrmak barada tabşyryldy.

Ata-babalarymyzyň miras goşan pähim-parasatlaryny hemişe nusga edinmek türkmen halkynyň mukaddes ýörelgesidir. Ýaşullara hormat goýmak, olaryň mertebesini belende götermek pederlerimizden miras galan in asuylly däpleriň biri bolup durýar.

Ýaşullaryň jemgyýetdäki mynasyp orny, ösüp gelýän ýaş nesli halallık, watançylyk, zähmetsöýerlik, edermenlik ruhunda terbiýelemekdäki hyzmaty şanly taryhymyza, edebi mirasymyza, şu günki gündelik durmuşymyza hem aýdýn görüňler.

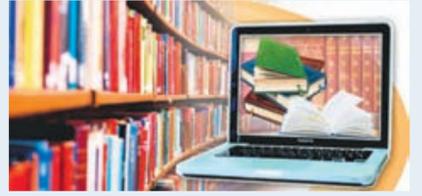
Ýaşullary döwletimizdäki jemgyýetçilik durmuşyna işjeň çekmek, halkymyzyň jebisligini pugtalandyrmakda we döwlet ähmiýetli meseleleri parasatlylyk bilen maslahatlaşyp çözmekde olaryň baý zähmet hem-de durmuş tejribesini peýdalanmak maksady bilen, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Prezidiumynyň «Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Ýaşullaryň geňeşi hakynda» 2023-nji ýylyň 18-nji iýulunda çykaran kararynyň 1-2-nji bölümlerine laýyklykda, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Ýaşullaryň geňeşi döredildi hem-de Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Ýaşullaryň Geňeşiniň Düzgünnamasy we Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Ýaşullaryň Geňeşiniň düzümi hem tassyklandy.

Netijede, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň nobatdaky çagyrylan mejlisi 2023-nji ýylyň 24-nji sentýabrynda ýokary derejede we guramaçylykly geçirildi. Demokratik, hukuk we dünýewi, Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň beýik ösüşlere beslemek ugrundan alyp barýan döwletli işleri we edýän ýadawsyz adadalary hem-de taýsyz tagallalary üçin türkmen halkynyň Milli Lideri Gahryman Arkadagymyza we Arkadagly Serdarymyza hoşallygymyzy bildirdi. Gahryman Arkadagymyzyň we hormatly Prezidentimizniň janyňyň sag, ömrüniň uzak, başyňyň dik, döwlet ähmiýetli işleriniň hemişe rowaç bolmagy arzuw edýäris.

Baýram GURTMYRADOW,
Türkmenistanyň Kärdäşler Arkalaşyklarynyň Milli merkeziniň Maglumat, sejeriş we halkara gatnaşyklary bölüminiň hukuk maslahatçysy.

KITAP – dünýäniň açary

«Dünýäde atyň üstünden oňat tagt ýok, kitapdan gowy dost ýok» diňişi ýaly, kitap aýratyn bir dünýä. Ol dünýä parasatly jümelere baý bolan, özünde altynan gymmatly baglylygy gizläp saklaýan, doly açylmadyk sandykly hazyna. Kitaplar geçmiş bileni geljegiň hem-de halklaryň we ýürekleriň arasyndaky baglanyşygy üzmän saklap duran bahasuz miras hasaplanýar. Her okalan kitap bizi bir basgançak ýokary galdyrýar. Kitap paňhasly sözden bina edilen köşkdür. Bu köşgi guşyň ýeli hem, ýazyň ýagşy hem bozup bilmez. Bu köşge seýran etmek ömrü maný çäýjak parasatlaryň we pursatlaryň arasynda gezim etmekdir. Ýnsan durmuşynda kitap, hiç wagt bahasy egilmegän, öz gymmatlygy gacymyran miras hasaplanýar. Kitap adamy terbiýeleýän, dogry ýoly görkezýän ýakyn dosty, wepaly syrdasý, özünde giden bir umman ýaly teselli beriji jümeleleri jemläp saklaýan, ýörejek ýoluňy salgy berýän akyly hazynasýdyr. Şol hazyna okyjynyň kalbunda diňe ýagşy zatlar bolan garaýşy oýarýar, ruhubelentlik döredýär. Adam näçe köp kitap okasa, onuň hyýaly, düşüňjesi, dünýägaraýşy hem şonça ösüp balaýar. Onda adam ahlagyny terbiýeleýji, dünýägaraýşy, gözýetimini giňeldiji, zehinini ýiteldiji

güýç bar. Adam durmuşda elmydama täze zatlary öwrenmäge, bilimäge ymtlylyk, täzelenişleriň, üýtgeşikligiň höwesinde ýaşaýar. Şonda kitap onuň okamaga, bilimäge, öwrenmäge teşne kalbuny gandyryýar. Kitap okajygar, onda-da oňa tutuş durky-düýrmeği bilen berilýärkä, adam özüni düýbünden başgaça duýýar. Sebäbi ol bahasuz hazyna aralaşandygyny, öz içki dünýäsiniň hem baglaşandygyny aňlaýar. Uly höwes bilen okalýan kitaplar adama şeýle ajaýyp duýgulary bagyşlaýar. Adam öz beýnisiniň hyýal güýjüni ulanmak arkaly şol dünýä girip gidýär. Eger kitap has dartylyň wakalara baý bolsa, onda ol biperiň oturyp bilmeýär. Gahrymanlaryň şatlygyna şatlanyp, agysyny aglaşýar. Şeýlelikde, kitap bilen arasynda jebis dostlugyň döredijisiniň özi-de bilim galyr. Aylmlar kitap okamak biziň çalt garramagymyzyň önüni alýar, adamyň beýnisini işjeň ýagdaýa getirýär, beýniniň işlemeği bolsa garrulygy birmeme uza süňdürýär we daş-töweregindäki adamlardan tapawutly estetiki pikirlenmäge itergi berýär diňi belleýärler. Kitap okajyň adamyň söz baglylygy giň bolýar, akyly ösýär, zehini joşýar, pikirli durlanýar. Bu barada akyldar şahyrymyz Magtymguly Pyragy: «Kitap okan gullar magnyndan dokdur» diňi belleýär. Halkymyza kitaba, söz sungatyna uly sarpa goýulýar, olaryň gadyny bilinjär. Okalýan kitaplar bize durmuşyň kyn pursatlarynda baş alyp çykmagy, ömrüň ýolunda pähim-paňhasa eýerip, dogry ýoldan ýöremegi öwredýär. Şeýle kitaplar bolsa adamlaryň iň ýakyn we wepaly dostuna öwürülýär. Şular ýaly kitaplaryň aglaba böleginiň Gahryman Arkadagymyzyň jowher paňhasyndan döredijisi bolsa bizi has-da buýsandyryýar. Kitaba çäksiz sarpa goýýan milli Liderimiz «Kitap adamyň köňül nagşydyr, ol medeni gymmatlyk hökmünde ruhy baglylyga öwürülüp, adamlaryň ýüreklerine ýol salyp biljär» diňi aýratyn nygtaýar. Gahryman Arkadagymyzyň kitaplaryndan durmuşyň ähli ugurlaryna degişli bolan islendik meselede ýeterlik maglumatlary almak bolýar. Olarda dünýäniň häzirkizaman meseleleri bilen birlikde milliäligimiz eriş-argaç bolup geçýär.

Ýurdumyzyň kitaphanalarynda döwrebap iş usullaryndan, sanly tehnologiýalardan peýdalanlymagy kitaphana hyzmatlarynyň has-da kämilleşdirmäge mümkinçilik bar. Ýurdumyza ähli ugurlar bilen bir hatarda uly bilim-ilm ulgamynyň, kitaphana işiniň kämilleşdirilmegi babatda hem giň mümkinçilikleri döredip berýän Gahryman Arkadagymyzyň, Arkadagly Serdarymyzyň jany sag, ömrü uzak, döwletli işleri hemişe rowaç bolsun!

Hurmagül ANNAGURBANOWA,
Bäherden etrap bedenterbiýe we sport bölüminiň Kärdäşler Arkalaşyklarynyň başlygy, tälimçi-magallym.

Milli şygryýetiň altyn eýýamynyň parlak ýyldyzy

Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedowyň başda durmagynda Berkarar döwletiniň täze eýýamynyň Galkynyşy döwüründe ähli ugurlar bilen bir hatarda ýurdun edebiyat ugry hem ýokary depginler bilen ösdürilýär. Türkmen halkynyň nusgawy edebiyatynyň ösmeginde Gündogar edebiyatynyň, şol sanda pars edebiyatynyň hem uly ähmiýeti bar. Taryhyň dürli döwürlerde türkmen-pars edebi şahsyýetleriniň özara ysnyşykly gatnaşyklary iki halkyň edebiyatynyň ösmegine uly täsir edipdir. Türkmen edebiyatynyň baga halklaryň edebiyaty bilen arabaglanýşygyny ýüze çykarmakda pars edebi dili aýratyn ähmiýete eýedir. Türkmen nusgawy edebiyatında arap, pars dilleriniň ulanylmagy halklaryň özara arabaglanýşygynyň bolandygyna şaýatlyk edýär. Türkmen-pars halklarynyň asyrlaryň dowamynda goňuşulykda ýaşamaklary, olaryň her taraplaýyn aragatnaşyk etmekleri bularyň arasynda içgin edebi hyzmatdaşlygyň ýüze çykmagyna sebäp bolupdyr.

ol türkmen edebi diliniň düýbünü turmakda uly işleri bitiren aruf-akyladardyr».

Türkmeniň beýik şahyry eserlerinde ynsanyň ahlak häsiýetlerini we sypatlaryny giňleýin beýan edip, ynsanyň öz-özünü kämilleşdirmegi üçin ýaramaz gulyklary terk etmek ündeýär. Magtymguly sözüň güýji, gadraty bilen halky asuylly işlere çagyryýar. Akyldar şahyr adamlary ak ýürekli bolmaga, gahar-ga-

apdan, Iki güzülükden we men-menlikden daşda durmaga çagyryýar. Pyragy tekepbirligini we men-menligiň adamy ýaramaz ýagdaýlara duçar edýän häsiýetdigini öňe sürýär. Mundan başga-da, Magtymguly Pyragy döp-dessurlara, ahlak ýörelgelerine we gymmatlyklara, ynsan mertebesine sarpa goýup, bu ýörelgeleriň onuň goşgularynyň içinden eriş-argaç bolup geçýär. Şeýle hem Magtymguly Pyragy öz zamanasynda daglary, ümmülmöz sähralyklary, tebigatyň gözälliklerini çeper beýan edýän şahyri hökmünde hem tanalýar. Ol tebigaty içgin synlaýan, ony düýpli öwrenýän şahs bolupdyr. Haýyr-sahawat, yzzat-hormat, edep-ekram, myhmansöýerlik, sahylyk, şeýle-de parahatçylygy, dostlugy we agzybirligi saklamak Magtymguly Pyragynyň eserleriniň özenini düzüp, bu halatlar onuň ýörelge edinen ruhy

aýratynlyklary bolupdyr.

Pyragy edebiyat äleminde Nuzamy, Nowaýy, Rumi, Fizuly, Rudaki ýaly ägirtlere eýerip, türkmen halkynyň nusgawy edebiyatyny, milli şygryýetiň dünýä ýıldyzy. Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedowyň belleýşi ýaly: «Magtymguly Pyragy türkmen halkyny nusgawy edebiyatynyň - milli şygryýetiň altyn eýýamynyň parlak ýyldyzydyr, watançylyk we ynsanperwerlik ideýalarynyň hem-de ahlak gymmatlyklarynyň beýik waspçysydyr». Türkmen diliniň taryhy eýýamlaryň uzak jümmüşinden gözbaş alyp, biziň döwürimize gelip ýetendigi, onuň döwürüniň şeýle giň bolandygyna, oňa pars diliniň we edebiyatynyň uly täsiriniň bolandygyna dürli alymlaryň ylmy işleri şaýatlyk edýär. Şahyryň asyrlaryň paňhasyny özüne saklaýan şygryrta diwany biziň halklarymyz baglanyşdyr, olaryň ýüreklerinde onur alýar. Hafyz, Saad, Möwlan, Senaýy ýaly Gündogaryň şahyrlarynyň hem goşgularynda döp-dessurlary hormatlamak we ynsan mertebesini goramak ýaly mowzuklara gabat gelmek bolýar. Olaryň goşgularyny okanyňda her şahyryň geografik taýdan dürli ýerlerde ýaşandygyna garamazdan, medeniýetimiziň umumy gymmatlyklaryny beýan etmede meňzeşlikler bolup, mülkiýetliklaryň dowamynda kemala gelen milli döp-dessurlara, asuylly we päk ahlak ýörelgelerine deň derejede ähmiýet berendigiňe göz ýetirjäsliň.

Şahyr ylmy çuňňur öwrenmek maksady bilen Hywada, Buharada okaýar, şeýle-de Owganystan we Hindistan ýaly ýurtlara syýahat edýär. Maglumatlara görä, ol İdris baba, Göğel-daş, Şirgazy ýaly öz döwürüniň ösen medreselerinde sapaçaly, ýokary bilim eýe bolýar. Öz döwürüniň güýçli atlymy bolup ýetişen Magtymguly şerigatdyr tarykat ylymlaryndan uly

paý alyp, ähli hikmetleri we aýat-hadyslaryň manylaryny arassa türkmen dilinde şygry çöçmeğiň hödösinde geljär.

Magtymguly Pyragynyň we onuň kyblasy Döwletämmet Azadynyň aramgähli Eýranyň Türkmen sähra sebitiniň Marawadepe etrabyňyň Aktokaj obasunda ýerleşýär. Bu aramgäh kümme-howtlyz binagär Annammet Nujazyňyň taslamasy esasynda 1999-njy ýylda gura edil.

2024-nji ýylda Gündogaryň beýik akyldary we nusgawy şahyry Magtymguly Pyragynyň 300 ýyllygyny Türkmenistanda ýokary derejede guramaçylykly bellemek göz önünde tutulýar. Ashgabatdaky güorta böleginde tebigy belentlikde beýikligi 60 metr, binjady 25 metr bolan Magtymguly Pyragynyň ýadugary gurluldy. Şeýle hem soňky ýyllarda ussat şahyryň eserleri ýygynyňy birmäge daşary ýurt dillerine terjime edilip, neşir edildi we olaryň tanýşdyrylyş dabaralary geçirildi.

Eýran Yslam Respublikasynyň Beýik ruhy Lideri Aýatolla Ali Hameneýi türkmen halkynyň Milli Lideri, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Başlygy Gurbanguly Berdimuhamedowa «Magtymguly Pyragynyň goşgular diwanynyň» iki jiltlik ýygynyňyňy sowgat hökmünde berdi. Bu ajaýyp, gymmatly sowgadyň gelip gowuşmagy mynasybetli Türkmenistanyň Ylymlar akademiasynyň Magtymguly adyndaky Dil, edebiyat we milli goňguzmalar institutynda dabaraly maslahat geçirildi. Beýik şahyryň doglan güniňiň 300 ýyllygyna bagyşlanan çäreler iki ýurduň medeni hyzmatdaşlygynynda täze taryhy sahpany açar.

Nawid RASULI,
Eýran Yslam Respublikasynyň Türkmenistandaky Ilçihanasynyň medeniýet meseleleri boýunça geňeşçisi.

Her bir gölüň Oguz hanyň tagmasy

Ajaýyplyklar dünýäsiniň bir şahasy bolan amaly-haşam sungaty köp taraply, köp žanrly, çyşyrymyly sungat bolup, medeni, taryhy syrlylygy bilen hemmelerini ünsüni özüne çekýär.

Haly sungaty görülmäge diňe gözelligiň, bezegiň nuşany saýulýan ýalydyr, emma halylar, esan hem, türkmen el halylary taryhy hakykatyň üstüni açmakda anyk subutnamalary özünde jemleýän gymmatlykdyr. Haly sungatynyň ezberleri halkymyzyň geçmişini, durmuşyny, ýaşayşyny, arzuwlarýny, üstünliklerini, gynaçlaryny, buýsançlaryny öz işleriniň üstü bilen aýan edipdirler.

niň 24 agtygynyň bir ýerde jebisligini beýan edýär diňen düşüňje hem bar.

Şöhratly taryhymyzyň üçünjü eýýamynyň ylyhy oňonlarymyz bolan mukaddes guşlar baradaky düşüňje häzirkä güne çenli halkymyzyň arasynda saklanyp gelýär. Oguzlaryň döwlet dessury, halkyň gadymy ruhy medeniýeti, milletiň güýjüniň nuşany bolup çykyş eden mukaddes guşlar türkmenleriň döreden onlarça döwletiniň tuglarynda, maddy miraslarynda onur alyp, olar dogrusyndaky däpler kalplarymyzyň türüne siňip gidipdir.

Söhbedimizni özeni ata-babalarymyzyň milli guşlary (taryhy maglumatlarda oguz guşlary diňip hem atlandyrylýar), olaryň irki ruhy medeniýetimize täsiri dogrusynda bolansoň, halkymyza aýdylýp gelinjän bir rowaýaty ýatlamagy müwessa bildik. Gadym eýýamlarda ynsandan ozal bir ajaýyp bürgüt guş elli müň ýylyp döwran sürüp geçipdir. Bu Magtymguly Pyragynyň

goşgusynda şeýle wasp edilýär:

«Elli müň ýyl döwran süren Benijan Ahryy ynsandyr, öňi Benijan»

Şol ullaňan, owadan guş Yeriň-gögüň arasynda ýeke özi ganat ýaýyp, döwran sürüp gezipdir. Onuň ýeke-täk iğmiti dary bolupdyr. Ýöne wagtyň geçmegi bilen dary azalypdyr. Ahryy bu owadan guşyň güni ýeke dänä diklenip galypdyr. Ol soňkujda dänesini diliniň astyna goýup, al-asmana çykandan soň, dänesini aşak oklapdyr. Şeýdip ömrüniň bir gününü uzaldypdyr. Soň ol gözläp-gözläp şol ýeke gymmatly dänējigi tapypdyr. Ol mundan bujana bolmajagyny bilip, dänäni diliniň astyna goýup, owadan uzyn ganatlaryny ýaýyp ýatypdyr. Guş başşyny ýerden galdyrmän kán ýatypdyr, ýöne dänäni şuwutmandyr. Ahrysoňy şol däne guşuň agzynda siňeläp gөрөpdir. Sary dünýäde ýene-de ýaşyl reňk, baky ýaşayş peýda bolupdyr.

Oguz türkmenleriniň taryhynda ata-babalary-

myzyň irki dünýägaraýşy gtdigiche kämilleşipdir. Olaryň tagzymlary bolan guşlar, möjek, öküz ýuwas-ýuwasdan ruhy medeniýetinden içki döwlet nuşanlaryna öwürülipdir. Taryhçy A.Reşideddin öz işinde oguz boýlarynyň bozoklara we uçoklara bölünendigi, Oguz hanyň 6 oglunyň hersiniň bürgütler maşgalasynyň bir guşy özlerine oňon edip göterendigi dogrusynda ýazypdyr. Onuň maglumatynda Görüň han – ak bürgüt, Aý han – towşançyl, Ýyldyz han – aw bürgüdi, Gök han – uç, Dag han – gыrgy, Deňiz han çagry bürgüt ofonyňy göteripdir.

Mälim bolşy ýaly, gadymy oguz-türkmenlerinde bürgütler maşgalasynyň bolan guş atlaryny oğlanlara dakmak has ýörgüni bolupdyr. Mysal üçin Şihabeddin En Nesewiniň «Soltan Jelaleddin Meňburnnyň ömür pursatlarynyň teswirini» diňen kitabynda Horasanyň emiri Ýegen Sunkur, Köneürgenç türkmenleriniň döwletiniň düýbünü tutujy Anuş Tegin Garçgaý diňen ýaly atlara duş geljäsir. XI asyryň alymy Mahmüt Kaşgarlynyň kakasy hem guş adyny göteripdir. Onuň doly ady Barsdanly Hüseyin Çagry Tegindir, atasy Muhammet Bugra Handyr. Şeýle hem oguz-türkmenleriň arasynda Turumtaý, Çagry Tegin, Behri Balaban, Tartan, Şuňkar ýaly atlar has ýörgüni bolup, olar edebi we taryhy namalarymyzda duş geljär.

Guşlar türkmen saz we söz sungatynda hem çuň uz galdyrypdyr. Guşlar bilen bagly türkmen sazlarýnyň, aýdymlarynyň ýüzlerçesi mälim, «Tilim guş tilidir, suratym ynsan» diňjän Hakdan içen beýik şahyrymyz Magtymguly Pyragynyň döredijiliginde guşlara köp onur berilýär.

«Doga kыlyp säher wagty,

Nalyş kыlsan guşlar bile»
Ya-da:
«Aň garçgaý, algyr Laçyn öňünde, Aň ýygylsın, ördек nedir»

Türkmen halylarynyň gözəl tebigatynda özbuluşly mesgen tutan mukaddes guşlaryň manymazmununy, taryhy gelip çykyşyny yzarlasaň, gadymy ata-babalarymyzyň ruhy durmuşyň haddaky pikirleriň syrly ýumagy çöşlenip başlaýar. Baslygyp ýatan gaty täsin syrlyňy dünýäsine düşjäsir. Toprakdan soň başlangan guşgözler, her gölüň içinde oturan guşlar, döwletligiň nuşany ok ýajlar, sagdaktar mukaddes naguşlar häzirkä zaman halylarynda, kilimlerinde ýaşamagyny dowam edjär.

Türkmenistanyň Döwlet medeniýet merkeziniň Döwlet muzeýindäki Türkmenistanyň Etnografiasy bölüminiň himişelik sergisinde hem gaznalarynda türkmeniň XIX-XX asyrlara degişli «Guşly gölli» dokalan haly we haly öňümleri aýawly saklanýar. Türkmen halysynyň her bir nagşynyň, her bir gölüniň aňysynda giden taryh, halkyň isleg-arzuwy, ýaşayş-durmuşyň beýany ýatyr. Her bir gölüniň, her bir nagşynyň syrly dünýäsi rowaýatlara siňen türkmen halysynyň özi hem asyrlardan asyrlara janly rowaýat bolup, mukaddeslige öwürlip, milli gymmatlyklarymyzyň hatarynda baky onur aldy. Bu gymmatlyklary gözümiziň görjei deşin goramak, kämilleşdirmek, geljek nesillerimize ýetirmek biziň her birimizdäki mukaddes borjumydyr.

Akbike JUMAYEWA,
Türkmenistanyň Döwlet medeniýet merkeziniň Döwlet muzeýiniň esasy häjürmeni.

DÜNYÄ HABARLARY

gysga setirlerde

► **YUNESKO-nyň çagyryşy.** YUNESKO Wenesiýany Bütindünjä mirasynyň ýitmek howpy abanýan obýektleriniň sanawyna girizmäge çagyrdy. Hünärmenleriň pikirine, şäheriň infrastrukturasynyň ösmegi, howanyň üýtgemeginiň netijeleri, şeýle-de köpçülikleýin jahankeşpedik Wenesiýanyň gymmatlyklaryna howp salýar.

► **Batylar üçin smartfon.** Ykjam tehnologiýalaryň önümçiligine ýöriteleşen «RAZ Mobility» amerikan kompaniýasy görüş uklyby bozulman adamlar üçin ýörite işlenip düzülen «SmartVision 3» smartfonyny tanuşdyrdy. Bu telefon «Android» amaly ulgamynda işleýär hem-de sensory ekrany we fiziki düwmeleri özünde jemleýär.

► **Marsa ibermek boýunça merkez.** Mon-goliýanyň Premýer-ministri Luwsannamsraýn Ojusun-Erdene we amerikaly işewür Iton Mask Gobi çölünde adamlary Marsa ibermek üçin okuw merkezini döretmek barada maslahatlaşdylar. Şeýle merkez döredilip biler, çünki ýurduň günortasyndaky Gobi çölüniň düzlükleri Marsyň üstüne örän meňzeş.

► **Gadymy Rim mozaikasy tapyldy.** Merida şäherinde gazuw-agtaryş işlerini alyp barýan ispan arheologlar topary Antik döwre degişli Gadymy Rim mozaikasyny tapdylar. Örän gowy saklanyp galan mozaika dabaralar zalynyň poluny bezepdir. Hünärmenler bu eserini miladydan öňki II asyra degişlidigini belläýärler.

► **Dinozawrlaryň täze görnüşi.** Paleontologlardan ybarat topary Tailandda galyndylary tapylan dinozawryň heniz mälüm bolmadyk täze görnüşiniň ýüze çykdylar. Jandaryň daşa öwürülip giden galyndylary Tailandyň demirgazygyndaky Phu-Notu etrabynda geçirilen gazuw-agtaryş işleriniň dowamynda tapyldy.

► **«Çandrajan-3» Aja goşaýlaýar.** Hindistanyň «Çandrajan-3» kosmos enjamy Ýeriň daşyndan aýlanansoň, Aýyň orbitasyna girip, ilkinji suratlary ugratdy. Bu barada Hindistanyň kosmos barlaglary guramasy habar berýär. «Çandrajan-3» 14-nji ýulda öz missiýasyna başlapdy. 23-24-nji awgustda Hindistan ilkinji gezek Aýyň üstüne enjamyň gondur.

► **Iki sany ekzoplaneta tapyldy.** Halkara astronomlar topary Gün ulgamyňyň çetki çäklerinde iki sany planetany ýüze çykardylar. Mälüm bolşuna görä, olaryň her biri Ýerden, azyndan, 4 esse uly. Planetalar planetamyzdan, takmynan, 30,7 ýagtylyk ýyly uzaklykdaky GJ 367 ýulduz ulgamynda ýerleşýärler.

► **Ajda hereket etjek enjam.** Ýaponiýanyň «Mitsubishi» kompaniýasy «Toyota» awtoulag konserni bilen Ýaponiýanyň Aero-kosmos barlag agentligi (JAXA) tarapyndan amala aşyrylýan sürijili Aý rowerini işläp düzmek taslamasyna goşular. Bu barada iki korporasiýanyň ýuýradan metbugat beýanatynda aýdylyr.

► **75 metrlik burger.** Meksikanyň paýtagtynda sendwiçleriň 18-nji «Venustiano Carranza» ýarmarkasy geçirildi. Çäräniň dowamynda «torta» atly däbe öwürülen meksikan sendwiçi taýýarlandy. Uzynlygy 75,1 metre, agramy 900 kilograma deň bolan tagamy taýýarlamak üçin 70 aşpez zähmet çekdi.

► **Iň agyr deňiz jandary.** Alymlar «Perucetus colossus» kitiniň täze görnüşiniň ýüze çykarlyandygyny habar berdiler. Peruda tapylan süýdemdirijiniň galyndysynyň her oňurgasynyň agramy 100 kilograma deň bolup çykdy. Onuň ýaşy, takmynan, 39 million ýyla deň. Alymlaryň pikirine, şeýle görnüşdäki kitleriň agramy 340 tonna ýetip biler.

TARYHDA ŞU GÜN

► 1959-njy ýylyň 11-nji awgustynda Leningradan (häziri Sankt-Peterburg) ugralan «Tu-104» uçary Moskwanyň Şeremetewo howa menziline gonydy. Bu serne Şeremetewo howa menziline ulanmaga berlen güni hasaplanýar. 1980-nji ýylyň 6-njy maýynda, XXII tomusky Olimpiýa oýunlarynyň önüsyrynda ilkinji halkara terminaly Şeremetewo - 2 açyldy.

BRIKS AÝRATYN ÄHMIÝETE EÝE BOLAR

► BRIKS dünýäde üze çykýan meselelerde aýratyn ähmiýete eýe bolup biler, sebäbi ol ösýän ýurtlara agyr şertleri goýmazdan maliýe goldawlaryny tekliş edip, deňsizligi azaltmaga kömek edip biler. Bu barada Braziliýanyň Prezidenti Luis Inasiu Lula da Silwa aýtdy.

– Global nukdaýnazardan seredeniňde,

– Bu maslahatda täze ýurtlaryň haýsysynyň BRIKS-e goşulup biljekdigi barada ulalaşyk esasynda belli bir karara gelip bileris. BRIKS-iň talaparyna laýyk gelýän beýleki ýurtlaryň bileleşige goşulmagyna rugsat bermek gaty möhüm

Prezident Lula da Silwa BRIKS-iň ykdysady we syýasy taýdan güýçlendirilmegi

gini goldap, bileleşigiň maksadynyň Afrika, Aziýa we Latyn Amerikasynyň iň mätäç ýurtlaryň ösüşine kömek etmektir ybaratdygyny belledi. BRIKS-iň döwlet Baştutanlarynyň sammiti 22-24-nji awgustda Günorta Afrika Respublikasynyň Ýohannesburg şäherinde geçiriler. Forumyň gün tertibi arkaalaşygy has-da giňeltmäge gönükdirilendir. Iýun aýynyň başynda Keýptaun şäherinde BRIKS-iň daşary işler ministrleriniň maslahaty geçirildi. Duşuşyga gatnaşyjylar köp taraplylyk, BMG-niň Howpsuzlyk Geňeşiniň özgertmeleri we BRIKS ýurtlary üçin ýeke-täk puluň döredilmegi ýaly temalary ara alyp maslahatlaşdylar.

23 jurt BRIKS-e goşulmaga isleg bildirdi
► Dünýäniň 23 ýurdunyň ýolbaşçylary BRIKS-e goşulmaga isleginiň bardygyny resmi taýdan beýan etdiler. Bu barada Günorta Afrika Respublikasynyň daşary işler ministri Naledi Pandor metbugat maslahatynda mälüm etdi. Onuň aýtmagyna görä, bu gyzyklanma «global

Günortanyň» bähbitlerini gorajyly hökmünde guramanyň ähmiýetini tassyklaýar.

Günorta Afrika Respublikasynyň daşary işler ministri Günüň ýolbaşçysy tarapyndan berlen maglumatlara görä, 23 ýurduň ýolbaşçylaryndan gurama goşulmak haknyndaky resmi arzalar gelip gowuşdy. BRIKS-e goşulmaga taýýardyklaryny mälüm eden ýurtlaryň arasynda Alžir, Indoneziýa, Belarus, Wýetnam, Marokko, Argentina, Tailand, Bangladeş, Palestina, Kuba, Senegal, Efiopiýa, Gonduras, Eýran, Kuweýt, Wenesuela, Saud Arabystany, Gazagystan, Bahreýn, BAE, Boliviýa, Müsür we Nigeriýa bar.

Häzirk wagtda BRIKS Russiýany, Hytaýy, Braziliýany, Hindistany we Günorta Afrika Respublikasynyň bileleşdirýär. Gurama 2006-njy ýulda Sankt-Peterburg ykdysady forumyň çäklerinde Braziliýanyň, Russiýanyň, Hindistanyň we Hytaýyň daşary işler ministrleriniň gatnaşmagynda esaslandyryldy.

YUNESKO-nyň täze hasabaty

► YUNESKO özüniň täze hasabatynda sapak wagtynda tehnologiýa enjamlarynyň, esasan hem, smartfonlaryň çendenaşa köp ulanylmazlygyny barada duýdurýş berdi. Guramanyň hünärmenleri, olaryň diňe niýetlenen maksat üçin ulanylmalydygyna we bu işe öňde mugallymlaryň ýolbaşçylyk etmelidigine ynanýarlar.

– Sanly özgerişligiň ummasyz mümkinçilikleri bar. Häzirk wagtda onuň jemgýýetde düzgünleşdirilmelidigi barada çagyryşlar öňe sürülýär. Şonuň ýaly-da, tehnologiýalaryň bilimde ulanylyşyna ünsli bolmaly. Olaryň ulanylyşy bilimiň hilini ýokarlandyrmaga, okuwçylaryň we mugallymlaryň zýyanyna döwürleşdirilmelidir – diýip, YUNESKO-nyň baş müdiri Odri Azule aýtdy.

Hasabatnyň awtorlary täze tehnologiýalaryň belli bir hünärleri öleşdirmek we belli bir ylmy ugurlarda bilim almak üçin bilim ulgamynda peýdaly bolup biljekdigi kabul edýärler. Emma çagalara ýetirýän zýyanly täsirlerinden gaça durmak üçin mekdepler bu ugry düzgünleşdirmelidir.

Talyplara halkara baha beriş maksatnamasy (PISA) tarapyndan geçirilen giň gerimli barlaglarda aragatnaşyk tehnologiýalaryndan aşa

köp peýdalanmagyň okuwçylaryň ýetişigine ýaramaz täsirini ýetirýändigini belli bolupdyr. YUNESKO-nyň beýanatynda görä, diňe ykjam enjamyň ýanynda durmagy hem okuwçylaryň ünsüni sowýar. Dünýä ýurtlarynyň dördten bi-

rinde mekdeplerde smartfonlaryň ulanylmagyň gadagan edilendigi belleniýär. Sanawda 2018-nji ýylda bu çäräni girizen Fransiýa bar. Italiýada günün başynda mugallymlar okuwçylaryň smartfonlaryny ýygnaý alýarlar. 2024-nji ýylda Finlýandiýa we Niderlandlar hem olara goşular. YUNESKO mekdepleriň synp otaglarynda smartfonlaryň ulanylmagyny global derejede gadagan etmegi maslahat berýär.

DÜNYÄNIŇ IŇ BÄSDEŞ YKDYSADYÝETLERI

► Şweýsariýanyň işewürlik mekdebiňiň Dolandyrýşy ösdürmejiň halkara instituty (IMD) her ýulda bolşy ýaly, 2023-nji ýul üçin hem ykdysady bäsdeşlik babatda bütindünjä sanawyny taýýarlady. Onda ykdysady görkezijiler, hökümetiň ýardamy, işewürliň netijeliligi we infrastruktura ýaly 4 ugra bölünen 336 ölçeg esasynda 64 ýurda baha berilýär.

IMD-niň wekilleriniň pikirine görä, Daniýa dünýäde iň bäsdeş ykdysadyýetli ýurt bolup, hasabatda işewürliň netijeliligi we infrastrukturasyny boýunça ýokary görkezijilere eýe boldy.

Ykdysady ýagdaýy, halkara maýa goýumlary we öz kompaniýalarynyň gymmatlyklaryna garaşyşlary sebäpli Irlandiýa dünýäde ykdysadyýeti boýunça bäsdeşlige uklyly ikinji ýurt boldy.

Ykdysadyýeti bäsdeşlige uklyly bolan üç ýurduň biri bolsa Şweýsariýadyr. Bu ýurt maliýe durmuklylygyny saklamak, pensiýa we durmuş üpjünçilik ulgamlarynyň durmuklylygyny ýokarlandyrmak üçin inflyasiýa gözegçilik etmede kynçylyklar bilen ýüzbe-ýüz bolsa-da, özüniň infrastruktura boýunça hasabatynda gowy netijeler gazanýar.

Singapur işsizligiň pesligi, halkara söwdasy we tehnologik infrastrukturasyny bilen öňe saý-

lanyp, dünýäde dördünji uly ykdysadyýetli ýurt hasaplanýar.

IMD Niderlandlary dünýäde başynjy uly ykdysadyýetli ýurt hökmünde öňe çykarýar we maliýe gurluşlaryna we kompaniýalarynyň işine ünsi çekýär. Altynjy orny Taýwan eýeläp, IMD bu ýurduň kompaniýalarynyň netijeliligini nygtaýar. Şeýle-de bolsa, Taýwanyň halkara söwdasyny we daşary ýurt maýa goýumlaryny ösdürmelidigi belleniýär.

Ykdysady kanunlar, salgyt syýasaty we halkara maýa goýumlary Gonkongyň ykdysadyýetiniň güýçli taraplarydyr. Gonkong sanawda ýedinji ýerde durýar.

Döwlet dolandyrýşynyň we infrastrukturanjy netijeliliginde Şwesiýa ýokary baha alyp, sanawda sekizinji orny eýelädi.

IMD-niň maglumatlaryna görä, ABŞ-nyň ykdysadyýeti bäsdeşlige uklylylygy boýunça dokuzunjy ýerde durýar. Halkara maýa goýumlary, ylmy infrastruktura we kompaniýalaryň maliýe ýagdaýy durmuklydyr.

Sanawnyň ilkinji onluguny Birleşen Arap Emirlikleri jemleýär. Hasabatda BAE-niň halkara söwdasyna we esasy söwda gurluşlaryna ýokary baha berilýär.

Dolandyryjy Halk partiýasy ýeňiş gazandy

► Milli saýlaw komitetiniň çap eden resmi netijelerine görä, Premýer-ministr Hun Seniň ýolbaşçylygyndaky dolandyrjy Kamboja Halk partiýasy (CPP) iýul aýynda geçirilen saýlawlarda parlamentde 125 orundan 120-sine eýe boldy. Şazada Norodom Çakrawatyň Garaşsyz, bitarap, parahatçylykly Kamboja üçin milli birleşik partiýasy (FUNCINPEC) galan baş orna eýe boldy.

– Resmi netijeler 23-nji iýulda geçirilen ählumumy saýlawlarda Kamboja Halk Partiýasynyň parlamentde 120 orny, Garaşsyz, bitarap, parahatçylykly Kamboja üçin milli birleşik partiýasynyň bolsa 5 orna eýe bolandygyny görkezýär – diýip, saýlaw komitetiniň agzasy we metbugat sekretary Dim Sowannar belledi.

Ýedinji ählumumy saýlawlara 18 syýasy partiýa gatnaşdy. Saýlaw toparynyň maglumatlaryna görä, KHP, takmynan, 6,4 million sese (82,3%), Garaşsyz, bitarap, parahatçylykly Kamboja üçin milli birleşik partiýasy sesleriň 716 müň 490-syna (9,2%) eýe boldy.

38 ýyldan gowrak wagt bäri Premýer-ministr wezipesinde işläň Hun Sen wezipesinden çekiljekdigini we bu wezipäni uly ogyly Hun Manete tabşyryjakdygyny mälüm etdi. Şeýle-de bolsa, 70 ýaşly lider indiki ýyl 25-nji fewralda geçiriljek saýlawlardan soň KHP-niň

başlygy wezipesinde galjakdygyny, şeýle-de Senata (parlamentniň ýokarky palatasy) ýolbaşçylyk etjekdigini aýtdy. Hun Sen täze saýlanan Milli Assambleýanyň (parlament) ilkinji maslahatyny 21-nji awgustda geçirjekdigini,

22-nji awgustda Hun Manetiň ýolbaşçylygyndaky täze baş ýyllyk hökümetiň kasam kabul etjekdigini mälüm etdi.

Kamboja Patyşalygy hindihytaý ýarum adasynyň günortasynda, Günorta-Gündogar Aziýada ýerleşýär, paýtagty Pnompen. Ilaty 16 milliondan gowrak. 1993-nji ýyldan bäri – konstitusion monarhiýa, döwlet Baştutanlygy Patyşa Kanun çykaryjy organ, iki palataly parlament (Milli Assambleýa we senat). Gündogarda Wýetnam, demirgazykda Laos we demirgazyk-günbatarda Tailand bilen serhetleşýär.

Jek Ma oba hojalyk pudagyna maýa goýýar

► «Alibaba Group» kompaniýasyny esastlandyryjylaryň biri bolan 58 ýaşly hytaýly milliarder Jek Ma oba hojalyk tehnologiýalary bilen meşgullanýan täze kompaniýa maýa goýdy. Balykçylyga we oba hojalygyna ýöriteleşen «1.8 Meters Marine Technology» atly täze kompaniýa ýakynynda Jek Manyň dogduk Hançou şäherinde bellege alyndy.

«South China Morning Post» neşiriniň habar bermegine görä, Jek Manyň maýa goýum holding kompaniýalarynyň biri bolan

«Hangzhou Dajingtu No. 22 Arts and Culture Co.» täze döredilen kompaniýanyň paýnamalarynyň

butnamasy diýip belleýärler. Bellenişine görä, 2021-nji ýylyň oktyabrynda Ma Ispaniýada oba hojalygyny we daşky gurşaw bilen baglanyşykly tehnologiýalary üçin öwrenipdir. Şeýle hem ol Niderlandlarda, Ýaponiýada we Tailandda bolup, oba hojalyk tehnologiýalary bilen tansypdyr. Şu ýylyň maý aýyndan bolsa Jek Ma oba hojalygynyň durmukly ösüşi we azyk harytlarynyň önümçiligi temalaryndan sapak bermek üçin Tokio universitetine (çagyrylan professor hökmünde işe başlady.

10%-ne eýelik edýär. Bilermenler milliarderiň bu kararynyň onuň Hytaýyň tehnologiýalar pudagyndan ýuwaş-ýuwaş çekilýändiginiň su-

ENERGIÝA MERKEZI BOLMAGY MEÝILLEŞDIRÝÄR

► Türkiýe tebigy gazyny bahalarynyň kesgittenýän we energiýa önümleriniň söwdasynyň amala aşyrylýan merkezine öwürmege maksat edinýär. Yurduň energetika we tebigy baýlyklar ministri Alparslan Bayraktar bu işiň ýurduň çäginde gaz merkezini döretmek baradaky taslamanyň durmuşa geçirilmegi arkaly amala aşyryljakdygyny aýtdy.

– Türkiýäniň esasy aýratynlygy nebit we tebigy gaz üçin esasy merkez bolmagyndan ybaratdyr. Russiýa Türkiýede gaz merkezini döretmek baradaky meýilnamany makullady. Türkiýäniň tebigy gazyny bahalarynyň kesgittenýän merkezine öwürmegi isleýäris. Bu elektron söwda we nyh ulgamy ýaly bir zatdyr. Şeýle hem ammarlaryňyz bar bolsa, islegiň şertlerine esaslanyp, arzan satyn

alnan gazy satyp, girdeji gazanyp bolar – diýip, ministr belledi.

Russiýanyň Prezidenti Wladimir Putin 29-njy iýulda Türkiýäniň çäginde gaz merkezini döretmek meselesiniň gün tertibinde galyndygyny aýtdy. Onuň sözlerine görä, bu taslama Türkiýäniň yklyma üstaslygyny geňeydirmäge ýurt hökmünde barha artyan ähmiýetini göz önünde tutup, Ýewropa gaz ibermek üçin elektron söwda platformasyny döretmegi göz önünde tutýar.

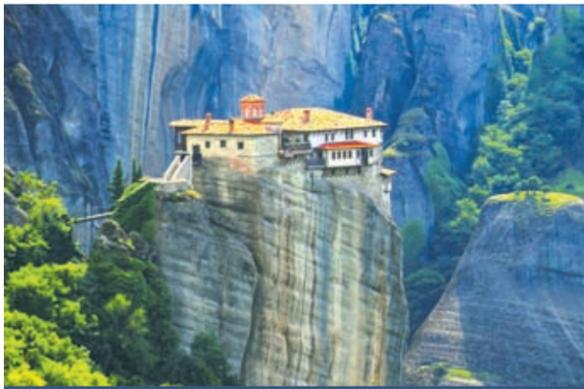
«TOYOTA» «VOLKSWAGEN»-den öňe geçdi

► «Toyota» şu ýylyň birinji çäryeginde girdejisini iki esse diýen ýaly artdyrdy. Muňa söwdanyň we önümçiligiň ösüşi, şeýle hem ýeniň gowşamagy täsirini ýetirdi. Dünýäniň iň abraýly awtoulag öndürjisi iýun aýyna çenli üç aýyň içinde girdejiňi 7,85 milliard

dollar bolandygyny, munuň bolsa bir ýyl ozalkydan 94% artdyrdy we olaryň, takmynan, 34%-i gibril hem-de beýleki elektrikleşdirilen ulaglarydyr. Deňeşdirmek üçin, «Volkswagen Group» ilkinji çäryekde aljylara, takmynan, 2,3 million ulag iberdi, ýöne bu döwürdäki arassa girdeji, takmynan, 4,16 milliard dol-

lardan azrak boldy. Bu Ýaponiýanyň awtoulag ägirdiniň dünýädäki bataryya bilen işleýän awtoulag bazarýndaky bäsdeşligi ýokarlandyrmak baradaky uly meýilnamasyny beýan edeninden we wodorod strategiýasyny jikme-jik görkezenden bäri ilkinji maliýe hasabatdyr.

TÄSIN METEORA

Er ýüzünde täsin binagärlik gurluşy bilen tapawutlanýan taryhy binalaryň birnäçesi bar. 1988-nji ýylda ÝUNESKO-nyň Bütindünýä mirasynyň sanawyna girizilen Meteora hem şolardan biridir. Gresiýanyň Kalambaka şäheriniň demirgazyk-günbatarynda dik gaýalaryň üstünde ýerleşýän Meteora XIV asyrdan gurlupdyr. Mümkin däl ýaly görünýändigine garamazdan, entek döwrebap tehnikalaryň oýlanyp tapylmadyk mahaly bu desga dik gaýalaryň üstünde bina edilipdir. Göçme manyda «howada asylan» diýmegi aňladýan Meteora 20-den gowrak monastyr öýlerini öz içine alýar. Bu sebit guşlaryň we güllerini seýrek duş gelýän görnüşlerini özünde jemleýän «Nature 2000» ulgamynyň bir bölegidir. Kalambaka şäherinden çykyz Kastraki obasyna golaýlaşanyňda täsin bir tebigy gözelligiň şadyýady bolýarsyň. Afon daglarynyň üstündäki desgalar toplumynyň iň ulusy «Playlithos» diýlip atlandyrylýar. Monastyr öýleriniň köpüsi ybadathanadan we ýatlylan otagdan ybarat. Olaryň käbirinde muzeýler hem bar. Meteora syýahatçylyk pudagynda üns çekilýän ýerleriň biridir. Ýöne bu ýere çykmak kyn bolany sebäpli, gaýa dyrmaşýanlar ýada höwesjeň türgenler baryp bilýärler. Gresiýanyň iň täsin ýerleriniň biri bolan bu desga 600 metrden hem gowrak belentlikde ýerleşýär. Dik gaýalara dyrmaşyp Meteora barmak bilen tebigatyň täsin keşbini synlap bolýar.

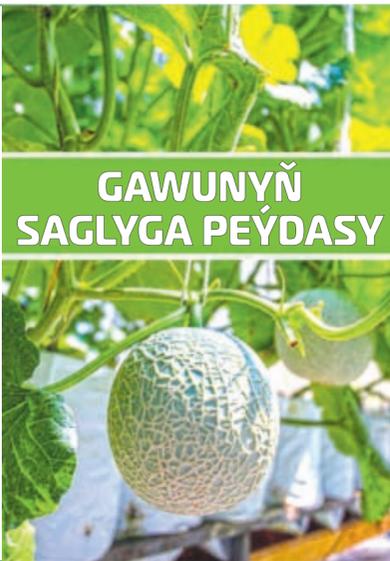
Ýakymly ysy bilen bark urýan datly gawunlar türkmen topragynyň nygmatlarynyň biridir. Tomus paslynyň gelmegi bilen bu bakja önümi türkmen saçagynyň bezegine öwürülýär. Gawunyň 40-a golaý görnüşü bolup, şolaryň arasynda waharman, gürbek, gülabý, tartary özboluşly tagamy bilen saýlanýar. Bu bakja önüminiň düzümi, esasan, suwdan ybaratdyr. Gawunyň düzümi sügüme baý bolup, adam saglygy üçin peýdaly A, C, B1, B2, B5 witaminleri, uglewodlary hemde kaliý, natriý, kalsiý, magniý, fosfat ýaly maddalary özünde jemleýär. Gawun saglyk üçin önüm peýdalydyr.

Immuniteti güýçlendirýär. Gawunyň düzümindäki kaliý we C witaminini immuniteti güýçlendirip, bedeniň keşele garşy durujylyk ukybyny üpjün edýär.

Ýürek-damar ulgamy üçin peýdaly. Gawun ýüregagyry howpuny peseldip, gan basyşyny kadalaşdyrýar. Ganazlykdan ejir çekýänlere gawun iýmek maslahat berilýär.

Daşlary azaldýar. Gawun böwreke de we beýleki beden agzalarynda toplanýan daş bölekliklerdir çägi azaltmaga kömek edýär.

Nerw ulgamynyň işini sazlaýar. Gawun nerw ulgamynyň işini sazlaýar. Ukusyzlykdan ejir çekýänlere gawun iýmek maslahat berilýär.

GAWUNYŇ SAGLYGA PEÝDASY

İçegeler üçin peýdaly. Gawunda saklanýan sügüm maddalary içege ulgamy üçin önüm peýdaly bolup, sagdyn içege bakterijalarynyň ösmegine ýardam edýär.

Derini nemlendirýär. Gawun deriniň nemlenmegini we täzelenmegini üpjün edýär. Şeýle hem E witaminini bedeni Gün şöhlesinden goraýar. Mundan başga-da, bogunlardaky agyrylary aýyrmakda gawunyň peýdasy önüm bolýar.

Horlanmaga kömek edýär. Bilermenler horlanmak isleýänlere gawun iýmegi maslahat berýärler. Gawun aşgazanda gowy özleşýän önümleriň biri bolup, metabolism alyş-çalşygy haýal bolan adamlara iýmek maslahat berilýär.

GAWUNYŇ GOWUSYNY NÄDIP SAÝLAMALY? Gawun satyn alnanda käbir alamatlary göz önünde tutmaly. Ilki bilen gawunyň daşy şaha-şaha tortlanýan saglamaly. Gawunyň ysy bark urýan bolsa, bu onuň süýjüdiginiň alamatydyr. «Gawunyň – agyry, garpyzyň – ýeňli» diýlişi ýaly, gawunyň agyrygyny saýlamaly. Sebäbi bişen gawunyň eti suwly hem-de dykuz bolýar. Görnüşine görä gawuny salkyn howada birnäçe wagtlap saklamak mümkin. Gawuny aşa köp bolmasa-da, islendik nahardan soň iýip bolýar. Allergiýasy ýa-da süýjüli diabeti bolanlara gawun iýmek maslahat berilmeýär.

TOMUS GUTARMAKA HEREKETE GEÇIŇ!

Maşk etmegiň akyly we beden saglygy üçin peýdalydygyny hemmämiz bilýäris. Açyk howada sport bilen meşgullanmak adamyň özüni fiziki we psihologik taýdan has oňat duýmagyna ýardam edýär. Bilermenler içerde däl-de, tebigatda (açyk meýdanda) maşk etmegiň has-da peýdalydygyny belleýärler. Açyk howada türgenleşmek adam bedenini kislorodly ýeterlik derejesi bilen üpjün edýär, gan aýlanýşy kadalaşdyrýar. Esasan hem, irden daşarda sport bilen meşgullanmak gününizi gujurly we şadyýan geçirmegiňizde ähmiýetlidir. Aşgamlaryna medeni seýilgählerde çalt ýöräp gezelenç etmek arkaly günün dowamlynda toplanan dartgynly ýagdaýlardan we ýadawlykdan saplanyp bilersniňiz.

Bütindünýä Saglygy Goraýyş Guramasynyň maglumatlaryna görä, hepdede azynadan 150 minut ýöremek, akyly we beden saglygyny güýçlendirme üçin hepdede azynadan iki gezek maşk etmek maslahat berilýär. Mundan başga-da, dostlaryňyz ýa-da ýakynlaryňyz bilen açyk howada halaýan sport görnüşiniň bilen meşgullanyp bilersniňiz. Sport görnüşleriniň arasynda pyýada ýöremek, ylgamak we myşsaly güýçlendirýän maşklar öňdäki or-

ny eýeleýär. Bu sport görnüşleri bilen islendik ugurda zähmet çekýän, islendik ýaşdaky adam meşgullanyp bilýär. Welosiped sürmek, ýüzmek, konkili tpyrak ýaly sport görnüşleri hem saglyk üçin peýdaly gyzykly güýmenjeler hasaplanýar. Köpçülikleýin ýerine ýetirilýän sport görnüşlerinden tennis, woleybol, basketbol we futbol oýnap bilersniňiz. Umuman maşk etmek, sport bilen meşgullanmak

fiziki işjeňligi güýçlendirmek bilen bir hatarda, ýatkeşligi ösdürýär, özüni bagly duymaga ýardam edýär. Şeýle hem başarjaňlygy we özüne bolan ynamy artdyryr.

Göz önünde tutmaly zatlar

Daşarda sport bilen meşgullanýarkaňyz şikes almazlyk üçin seresap bolmaly. Şeýle hem sport görnüşine laýyklykda gorag serişdelerini ulanmaly. Birden gaty ýadamazlyk üçin bedeniňiziň ýagdaýyna görä sport görnüşini saýlamaly. Maşk edilýän ýa-da türgenleşýän wagty arakesme etmeli hem-de suw içmeli. Yggy-ýyggydan suw içmek arkaly bedenden bölünip çykan suwuklygynyň öwezini doldurmalý. Sport bilen meşgullananyňyzda giň we yeňil eşikleri geýmeli. Daşary çykmazdan ön howanyň gyzygynlygyny we çyglylygyny anyklamaly. Aşarylylyk we çyglylyk bedeniň gyzygynlygynyň ýokarlanmagyna (gipertermiya) we suwsuzlyga sebäp bolup biler. Şonuň üçin açyk meýdanda sport bilen meşgullanýan wagtyňyz howa şertlerine üns bermek maslahat berilýär.

ÇAGALAR

✓ Taryhy maglumatlara görä, 4 müň ýyl mundan ozal gadymy wawilonlylar köpeltmek tablisasyny oýlap tapypdyrlar.

Miweler kesilende

näme üçin garalýar?

Käbir miwedir bakja önümleriniň kesileninden soňra garalýandygyny hemmämiz bilýäris. Bagdan ýere gaçan ýa-da haýsydyr bir urga sezewar bolan miwäniň hem garalýandygyny gözrendiris. Eýsem, munuň sebäbi nämekä? Bu ýagdaý olaryň öýjüklerinde müňlerçe erejän fermentiň bolmagy bilen baglydyr. Erejän fermentler öýjükleriň janly bolmagyny gazanýarlar. Miwe we bakja önümleriniň kesilmegi netijesinde, reňkiniň üýtgemegi bolsa, erejän fermentleriň biri hasaplanýan polifenol oksidaz sebäplidir. Gysgaça PPO diýlip atlandyrylýan bu ferment howadaky kislorody alyp, miwäniň düzümindäki tanin atly himiki madda bilen täsirleşme geçmegini gazanýar. Bu täsirleşme onuň reňkini üýtgedýär.

Miwäniň kesilen ýerindäki öýjükler bölünýärler. Ol ýerterdäki PPO fermentleri howadaky kislorody özüne çekip, edil demiriň poslamagynda bolşy ýaly, reňkini üýtgedýärler. Şahadan ýere gaçan miwelerde hem şeýle ýagdaý bolýar.

Eýsem, miwedir bakja önümleriniň garalmagyň öňüni alup bolýarmy? Miwäni ýa-da gök önümi keseniňden soňra onu suwa saltmaly. Şeýlelikde, onuň howa bilen baglanýşy kesilýär. Olar suwdan çykarýlandan soňra garalyp başlaýarlar.

Ýene bir usulda C witamininden peýdalanýlýar. Düzümde has köp C witaminini bolan limonyň suwuny

kesilen ýere damdyrmak ýeterlik. Şeýlelikde, onuň garalmagy gijikdirilýär. Şol sebäpli köp restoranlarda, garbanuşhanalarda we şuňa meňzeş beýleki ýerlerde gabygy artylan miwedir bakja önümleri limon suwuna ýatgurylýar.

Miwäniň garalmagyň öňüni atmagyň ýene bir usuly bar. Islendik erejän fermentler 75 dereje gyzygynlykdan ýokarda öz täsirini ütitýär. Ýagny miwäni guzdyrmak ýa-da gaýnatmak hem onuň reňkiniň üýtgemegini öňüni alýar.

Sitrus miwelerinde bolsa, şeýle fermentleriň ýoklugy sebäpli, olaryň reňki kesilen halatynda hem üýtgemeyär.

Köpeltmek tablisasyny ýatdan bilýäňizmi?

■ Başlangyç synplarda öwredilýän köpeltmek tablisasyny ýatdan bilmek diňe matematika dersinde däl, eýsem, takyk bilimler öwrenilende hem önüm zerurdyr. Şol sebäpli ony kiçi ýaşda öwrenmek beýleki derstlerimize hem oňat düşünmäge ýardam edýär. Köpeltmek tablisasyny ýatdan bilmek okuw dersterinde, gündelik durmuşda haýsydyr bir zadý hasaplamaly bolanda, bir zat satyn almak üçin pul tölenende hem işimizi ýeňilleşdirýär. Eýsem, köpeltmek tablisasyny nähili ýat tutmaly?

Köpeltmek tablisasyny ýat tutmagyň aňsat usuly

Tablisany ýat tutmak üçin käbir aňsat ýollar bar. Onuň iň ýeňili ýazyz hem-de okap öwrenmekdir. Birlik sandan başlap, dokuza çenli ýeňil ýat tutmaly. Ilki birlik san islendik san bilen köpeldilende hem şol sanyň çykýandygyny bilmeli. Ilki kiçi sanlar öwrenilip, tapgyrtaýyn ýatlanýsa, aňsat bolýar. Hemme sanlar öwrenilenden soňra olaryň jemi bir wagtda gaýtadan ýazylyp, dil bilen gaýtalanýanda ýatda gowy galýar. Soňky tapgyrda bolsa, garyşyk ýagdaýda, ýagny islendik sanyň köpeldilme-gini öwrenip-öwrenmändigini synap görüň! Eger-de, bu ýagdaýda kynçylyk çekseňiz özüňizden ululardan kömek soramagy unutmaň!

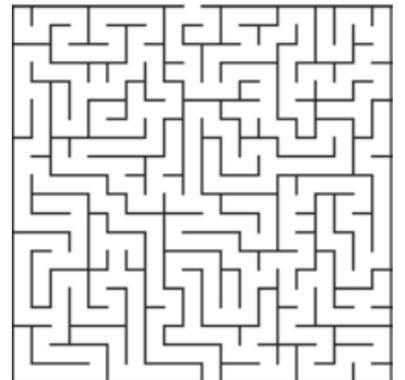
Adatça köpeltmek tablisasy 10x10 bolup, 10x100-e çenli görnüşleri hem bar. Taryhy maglumatlara görä, 4 müň ýyl mundan ozal gadymy wawilonlylar köpeltmek tablisasyny oýlap tapypdyrlar. Häzirki wagtda dünýäniň dürli künjeginde zehinli çagalaryň arasynda köpeltmek tablisasyny ýatdan çaltlyk bilen aýtmak, sanlary hasaplamak ýaly ýaryşlar geçirilýär. Tablisany ýat tutmak bilen birlikde, esasy zat sanlaryň arasyndaky gatnaşygy, köpeltme-gini logikasyny bilmekdir. Bu ýagdaýa mazaly düşünmek siziň işiňizi ýeňilleşdirer.

Sanlary birleşdirin we şekili reňkiläň!

Labirint

Bulary bilmek gyzykly

- Uçup bilýän ýeke-täk süýdemdiriji ýarganatdyr. ***
- Dünýäniň iň iri süýdemdiriji jandary gök kitdir. ***
- Kitleriň ýüregi minutda 9 gezek urýar. ***
- Gaplaňlaryň gözi gijesine adamyňkydan 6 esse gowy görýär. ***
- Bitler bir gezekde 33 santimetr uzaklyga

- böküp bilýärler. Eger-de adamlaryň ukyby şonça bolan bolsa-dy, onda 213 metre böküp bolardy. ***
- Kolibri iň kiçi guş bolup, ol zylygyna uçup bilýän, emma ýöräp bilmeýän guş hasaplanýar. ***
- Ananas miwe däl-de, gök önümdir. ***
- Bala Gün şöhlesi düşmese, ol hiç haçan zaýalanmaýar. ***

10 tapawudy tapyň!

Gyzykly pursat

SYNAG

Tomas Edison elektrik lampasyny oýlap tapmak üçin iki ýüzden gowrak synag geçirdi. Ol lampanyň içine berkitmeli sim üçin iki ýüzden gowrak madda ulanyldy. Bir gün Edisonyň dostlary:

- Şu güne çenli elektrik lampasyny ýasamak üçin iki ýüz gezek dagy synag geçirdiň. Sen näme üçin bu

ýär. Ony halas etmegiň kül-külüne düşen daňhan oňa başam barmagyny uzadýar. Emma möý ony çakýar-da duruberýär. Muňa garamazdan, ýaňky adam möýi suwdan çykarmak üçin ýene-de barmagyny uzadýar, emma möý bu gezegem çakýar. Şonda töwregindäkileriň biri:

- Beýdip möýe özüňi çakdyrup durma-da, taşlasana! Owarrama gitsin-le - diýende, ýaňky adam şeýle jogap berýär:

- Çakmaklyk möýüň tebigatynda bar, çünki olar şeýle ýaradylan. Meniň tebigatyňa mahsus zat bolsa, söýmek. Möý çakýar diýip, hakyky bolşumdan daşlaşyp bilmerin ahýry.

TERTIP-DÜZGÜN

Özüň erkegi aňşam işden gaýdyp gelende jaýyň içi çalam-çaşdy. Ortadaky saçak ýugnalmandy, gap-çaçlar duran-duran ýerinde dur, ýorgan-düşek galdyrylmady, egin-eşikler o taýda, bu taýda putraşyp ýatýar. Üstesine-de aňşamlyk hem taýýar däl. Girre gahary gelen adam özüň içinden aňalyň gözläp ugraýar. Aňaly bolsa, eýwandaky oturgyçda jaýlaşylyk erteleşip, kitap okap oturan eken. Adamsy gaharyny basmaga jan edip:

- Bu gün saňa ne döw çaldy? - diýip sorayar. Aňaly göwni bir ýaly, oňa tarap çalaýa gözünü aňlar:

- Bu ýerde düşünmez ýaly zat ýok. Her gün işden gelip: «Uzaklyk gün öýde näme edýän zadýň bar?» diýip, sorajardyň-a. Şonuň üçin bu gün hiç zat etmedim. Öýde nämeler edýändigimi göreriň ýaly - diýip, pert jogap beripdir.

Taýýarlan **Jumagül WALIÝEWA**, «Türkmendeňizdergüjollary» agentliginiň Deňizçilik orta hünär okuw mekdebinin mugallymy.

MÖY

Günlerde bir gün ýabyň kenaryndan geçip barýan daňhanyň suwdan çykyp bilmän urnup duran möýe gözi düş-

Kiçijik həkajatlar

işden el çekeňok? - diýip sorajarl. Şonda ol:

- Bu işden hiç haçan el çekip bolmaz. Yhlas bilen kakylan gapy ahýry bir gün açylar. Men iki ýüzden gowrak maddanyň lampanyň simi bolup bilmejegini anykladym. Ine, basym meniň lampany ýagtylyk simi tapşyryma hem şaýat bolarsyňyz - diýip, ruhubelentlik bilen jogap beripdir.

Umysyzlyk, belli bir karara gelip bilmezlik üstünlige barýan ýolda in ulý böwelleriň biridir. Üstünlik maksada okgunlylygy, janypkeşligi talap edýär.

Dünyäniň iň köp okaýan ýurdy bolar

Ispaniýa ýakyn wagtda dünýäniň iň köp okaýan ýurtlarynyň onlugyna girip biler. Ýurduň ilatynyň kitap okaýan böleginiň paýy soňky üç ýylda 43% artdy. Muňa koronawirus ýokanjy döwründe çäklendirme hem sebäp boldy. Bu barada Palyşlygyň Neşirýat federasiýasy habar berdi. Ispaniýanyň Neşirýat federasiýasynyň bazardaky ýagdaýa yzgyderli gözegçilik edýändigini bellemelidir. Soňky ýyllarda kitap okaýanlaryň sany köpeldi. Mundan başga-da, doglan günler we beýleki baýramçylyk günlerinde kitap sowgat etmek ýoň bolup başlady.

Hasabata laýyklykda, häzirkki wagtda Ispaniýada işjeň okyjylaryň sany 66%-den geçýär. Hepsede bir kitap okaýanlaryň sany 52%-den ybarat. Esasan hem, 10-14 ýaş aralygyndaky ýetginjekler üçin eserler meşhur. Olaryň 86%-i okuwdan boş wagtlarynda kitap okamagy makul bilýär.

- Kitap okamaga gyzyklanma mende

pandemiýa döwründe döredi. Men kitap okamak bilen beýnimi rahatlandyryp hem-de ünsümi sowup boljakdygyna düşündim - diýip, programmany Dawid Sançew belledi.

Geçen ýyl hindiler dünýäde iň köp okaýan millet diýlip ykrar edildi. Bilermenleriň pikirine, hindiler kitap okamaga hepsede 10 sagat sarp edýäler. Ikinji orunda Tailand, üçünjü orunda Hytaý durýar.

Aýgül GURBANOWA, Aşgabat şäher Medeniýet müdirliginiň Merkeleşdirilen kitaphanalar ulgamynyň Ata Gowşudow adyndaky kitaphana şahamçasynyň 2-nji derejeli kitaphaňçysy.

Buker baýragynyň uzyn sanawy

2023-nji ýylyň Buker baýragynyň uzyn sanawy çap edildi. Şu ýyl abraýly baýraga hödürlenen 163 kitabyň 13-si uzyn sanawa girip, olaryň dördüsi ilkinji gezek gatnaşýar. Umuman, sanawda dört yklymyň ýedi ýurdundan ýazyjylar bolup, olaryň dördüsi irlandiýalydyr.

- 13 romanyň hemmesi biziň döwürimizde ýaşamagyň nämäni aňladýandygyny düşündirýär we ony özboluşly hem-de tolgundyryjy görnüşde beýan edýär. Olaryň gerimi mazmun babatda-da, görnüş babatda-da giňdir: olar bizi haýran galdyryar, güldürýär, gaýgylandyryar, ýöne şol bir wagtyň özünde-de biziň hemramyz bolup galýar. Romanlaryň her biri dilimizi baýlaşdyrmaga, paýhaslandyrmaga kuwwat berýän ruhy güýçlerdir. Bu eserler isle tarhy bolsun, isle-de döwrebap, olar şu günki günüň ajaýyp manzaryny hödürleýäler - diýip, uzyn sanawyň emin agzalarynyň başlygy Esi Edugyan belleýär.

Song» (Pygamber aýdymy), Wiktoriya Lloyd-Barlou «All the Little Bird-Hearts» (Ähli kiçijik guş ýürekleri), Şan Hyuz «Pearl» (Dür), Pol Harding «This Other Eden» (Bu başga eram), Elyen

Fini «How to Build a Boat» (Gämi nädip gurulýar), Jonatan Eskofferi «If I Survive You» (Eger-de men seni halas etsem), Sara Bernsteyn «Study for Obedience» (Tabynlyk üçin okuw), Sebastýan Berri «Old God's Time» (Garry Tañrynyň wagty) we Aýobami Adebayo «A Spell of Good Things» (Gowy zatlaryň jadyсы). Gysga sanaw 21-nji sentýabrda mälim ediler. Ýeňji 50 müň funt baýraga eýe bolar. Buker baýragy 1968-nji ýylda döredildi. Oňa 2014-nji ýyldan başlap, Beýik Britaniýada kitaplary neşir edilen islendik iňlis dilli ýazyjy dalaşgärlik edip bilýär. Ondan öň bu baýragy diňe Beýik Britaniýanyň, Irlandiýanyň we Britan Arkalasýgynyň ýazyjylary alyp bilýärdi.

SANAWA GIRIZILEN ESERLER:

• Tan Twan Eng «The House of Doors» (Gapylaryň öýi), Pol Myureý «The Bee Sting» (Ary neşderi), Çetna Maru «Western Lane» (Günbatar geçelgesi), Martin Makinnes «In Ascension» (Galkynma), Pol Linç «Prophet

Hemingueý günleri bäsleşiginiň ýeňijisi

Amerikanyň Birleşen Ştatlarynda Hemingueý günleri festiwalynyň çäginde her ýyl meşhur ýazujyň meňzeşleriniň arasynda bäsleşik geçirilýär. Bu ýylky bäsleşik hem ýazujyň iň halatly garbanuşhanasy «Sloppy Joe's Bar»-da geçirildi. Bäsleşigiň şertlerini laýyklykda, gatnaşujylar diňe bir keşbi däl, eýsem, Nobel baýragynyň egesiniň hereketine, şeýle hem sözleşme usulyna hem ögünmeli boldular. Bäsleşigiň emin agzalary öňki ýyllaryň ýeňijilerinden ybarat. Ýeňiji ses berişlik arkaly kesgitlendi. Ol Wiskonsiniň 68 ýaşly ýaşajy Garryt Marşal. Ol Hemingueýiň iň gowy nusgasy diýen ada eýe bolmak üçin 10 gezek bäsleşip, diňe 11-nji ýaryşda ýeňiş gazandy.

Festiwalda balyk awlamak ýaryşy we köçe ýarmarkasy hem guraldy. Yazujyň balyk tutmagy gaty gowy görüändigi, hatda 1952-nji ýylda neşir edi-

len «Goja we deňiz» hekaýasyny hem oňa baguşlandygy mälimdir. Ernest Hemingueý romanlary we gysga hekaýalary bilen giňden tanalýar.

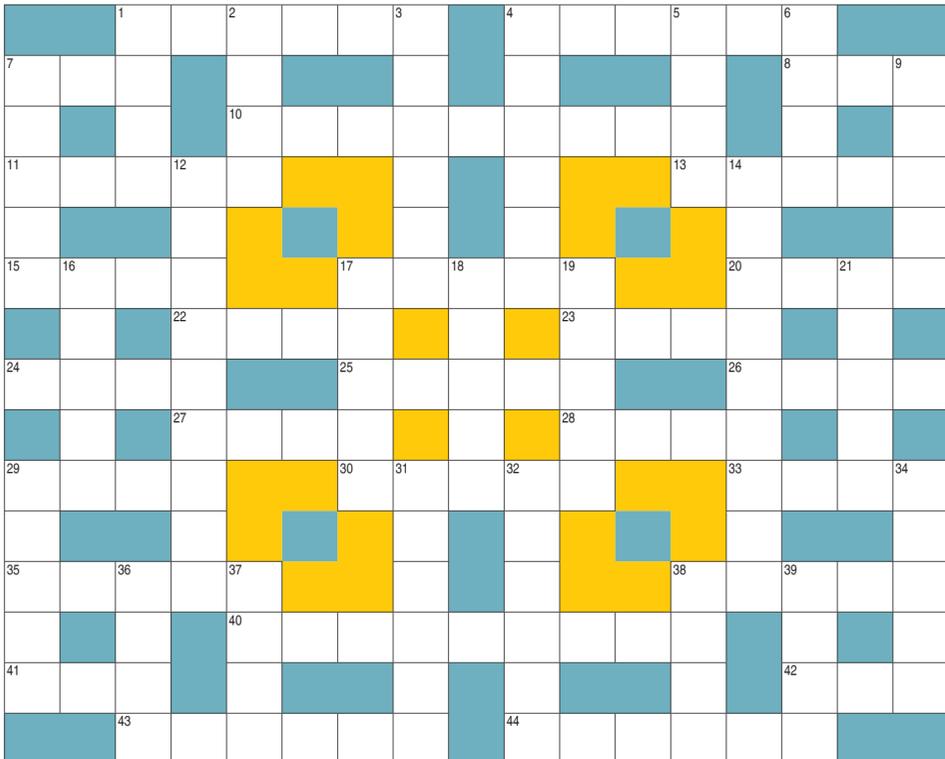
Beýik amerikan ýazujysy Ernest Miller Hemingueý XX asyryň dünýä

edebiýatyna in ulý täsirini üetiren ýazujylaryň biridir. Ol 1899-njy ýylyň 21-nji iýunynda Illinoýs ştatynyň Ouk-Park şäherçesinde dogulýar. Ol «Goja we deňiz» powesti üçin 1954-nji ýylda Nobelin edebiýat baýragyna münasyp bolýar. Yazujy 1961-nji ýylyň 2-nji iýulynda aradan çykýar.

Paýhaslar

- ☑ Yaşamaly, söýmeli, ynamaly. **Lew Tolstoý.**
- ☑ Durmuşyňyzy doly üýtgetmäge jan etmeli däl-de, diňe oňa bolan garayşyňyzy üýtgetmeli. **Ralf Woldo Emerson.**
- ☑ Isleg bolsa müňlerçe ýol tapylar, isleg bolmasa müňlerçe päsgelçilik. **Logann Wolfgang fon Gyote.**
- ☑ Ujypsyz kemçiliklere üns bermäň; özüňizde has ulularyň bardygyny unutmaň.
- ☑ Gerek däl zadýňyzy satyn alsaňyz, ýakyn wagtda zerur zatlaryňyzy satar-syňyz. **Benjamin Franklin.**
- ☑ Uly çykdaýlardan gorkmaň, az girdejilerden gorkuň. **Jon Rokfeller.**
- ☑ Özüň bolup ýaşa. Beýleki keşpler eýýäm eýelendi. **Oskar Waýld.**
- ☑ Eger-de islegler mümkinçiliklere gabat gelmeýän bolsa, ýa islegleri çaklandirmeli, ýa-da mümkinçilikleri artdyrmaly. **Hindi pähimi.**
- ☑ Durmuşda başgalardan däl-de, özüňden öňe geçmäge çalyşmaly. **Maltbi Dawenport Babkok.**
- ☑ Özüňizi söýmegi öwreniň, şonda beýlekileriň ählisi öz yerini tapar. **Lýusil Boll.**
- ☑ Durmuş öz ýüzüňizi tapmak üçin dürli aýnalarдан özüňe seretmekdir. **Woýshe Bartosewskiy.**
- ☑ Pikirleriňizi üýtgediň, şonda siz öz dünýäňizi özgerdersiňiz. **Norman Winsent Pil.**
- ☑ Käwagt nädogry kararlar bizi dogry ýola atarýar. **Awtory näbelli.**
- ☑ Yaşamak pikirilenmekdir. **Siseron.**
- ☑ Durmuşym ñm eniň habarym. **Mahatma Gandi.**
- ☑ Näçe wagt däl, näçeräk oňat ýasadyňyz - şol esasy zat. **Seneka.**
- ☑ Kynçylykda ýylgyryp bilýänleri gowy görýärin. **Leonardo da Winçi.**

35-nji KROSSWORD

• **DIKILIGINE:** 1. Himiki element. 2. «Yigitlikde kyslaň ..., köp derdiňe dowa bolar» (Magtymguly). 3. Totuğuşuň bir görnüşi. 4. Saz guruly. 5. Ýagy azrak, suwy köpräk guýlup, tüwüden bişirilýän nahar. 6. Umyt, isleg. 7. İçine et, gök, ot we ş.m. salnyp bişirilýän çörek. 9. Gelşikli, ýagşy (köne söz). 12. Janly tebigatyň, organiki ýaşayşyň kanunlary hakyndaky ylym. 14. Oglan ady. 16. Hakyky däl, tebigy bolmadyk. 17. Sportuň bir görnüşi. 18. Ümlük. 19. Ýag, bal we ş.m. zatlar salar ýaly agzy giň, içi syrçaly kiçijik küýze. 21. Döwür. 29. Teletinden tikilýän, burnunyň üstü seçekli, öksiz aýakgap. 31. Güýç, gujur. 32. Nesibe, paý. 34. Zagara balyklar maşgalasyndan bolan deňiz balygy. 36. ...-kanun. 37. ...-munda, käyerde. 38. Darak (köne söz). 39. Bir zat hakda hat üstü bilen edilýän şikayat, haýş.

• **KESELIGINE:** 1. Pessejik, kiçijik, garaňky jaý, öý. 4. Türkmen hanlarynyň biri. 7. «Suwly yer ..., suwsuz yer - çöl» (nakyl). 8. Tagamy süýji bolmadyk. 10. Sportuň bir görnüşi. 11. İçine dürli zat salmak üçin ýörite dokalýan gap. 13. Ýgtyýar, rugsat (köne söz). 15. Pul birligi. 17. Saman, toprak we ş.m. suwda garylýp, diwaryň ýüzüne galan pałçyk. 20. «Gawun gowusy - ..., it gowusy - tazy» (nakyl). 22. Çirtilip çalynýan, gadymy grek saz guruly. 23. Gazanç, düşewünt. 24. Multfilm gahrymany. 25. Şek-şübhe, güman (köne söz). 26. Ejeň ejesi. 27. Tugra. 28. Oglan ady. 29. Amerikada bir döwlet. 30. Nahar iýilýän kiçiräk agaç gap. 33. Çekilýän jepa, azap. 35. Şokolad taýýarlanýan miwe. 38. Poçta markasy. 40. Demirgazyk Ýewropada bir döwlet. 41. Himiki element. 42. Alýuminiň, hromuň, demriň, şonuň ýaly-da asgarly metalyň ýa-da ammoniňiň ikili kükürt turşy duzy. 43. Ýurdumyzda çap edilýän neşirleriň biri. 44. Düýä berilýän tokga-tokga togalanan iým.

34-nji krosswordyň jogaby:

23-nji skanwordyň jogaby:

Miwe	Garynjanyň bir görnüşi	Önümçiligi belli bir pudagyndan hünärli adam	Tebigy baýlyk	Gerçek, edermen
Ýer togalagynyň ýüzündäki gaty gatlak	Saz sungatynyň bir görnüşi	Zakawkaziýada iň ulý derya	Käbir miwelerden gaýnadylyp alynýan gowy önüm	Bir zadýň çala görünyän daş görnüşi
Ýyldyzlar toptumy	«Halal ... ýagtylyk biýr gözler» (Magtymguly)	Heniz per, ýelek çykarmadyk guş çagasy	San	
Dabanyň yzky tarapy	Bir zadýň ikinji bir zatdan aýratynlygy, parh	Sahmada sazly-şahyrana keşpler janlandyrylan sazly drama eseri	Italýan syýahatçysy Marko ...	Bir maksat bilen gurama, jemgyýet, edara tarapyndan iberilen adam
Balkanlaryň taryhy we geografiki sebiti	«Dzjudo» söweş sungatyny döreden ussat Dzjigoro ...	Deňiz jandary	Himiki element	Baglaýjy kömekçi
Portugaliýaly meşhur futbolçy	Kerim Gurbannepowyň «Ata we ...» poemasy	...-bergi	Halk, jemende	
Sportuň bir görnüşi			Azerbayjanyň paýtagty	Totuğuşuň bir görnüşi
Gymmatbaha metal	Soňurrak			Hünär, kesp-...
			Bir zadýň deň iki böliň bir bölegi	«Bir yşk düşse adam serne... gacyp, köňül urna» (Magtymguly)

24-nji SKANWORD

«Premier Liganyň», «La Liganyň», «Ligue 1»-iň täze möwsümüne badalga berler

Şu gije Ýewropanyň öňdebarýjy 5 çempionatynyň 3-si – «Premier Liga», «La Liga», «Ligue 1», şol sanda Portugaliýanyň, Niderlandlaryň, Türkiýäniň çempionatynyň täze möwsümlerine badalga berler. Italiýadur Germaniýanyň çempionatlary-da geljek hepdäniň ahyrında başlar.

Futbolnyň watany hasaplanýan Angliýanyň in ýokary ligasy — «Premier Liga» dünýäde in köp tomasa edilýän çempionat hasaplanýar. Dünýä ýyldyzlaryny özünde jemleýän «Premier Liganyň» täze möwsümüne — 32-nji, umumylykda Angliýanyň Ýokary Ligasynyň 125-nji möwsümüne badalga berler. 20 klubun çykyş edýän çempionatynyň toparlary 7-si paýtagt London şäheriniň wekilleridir.

Düzümine o diýen köp oýunçy goşmasa-da, soňky çempion «Manchester Siti», şol sanda «Arsenal», «Liwepul», «Manchester Yunayted», tällimçisini tazelän «Çelsi» toparlary çempionlygyny in esasy dalaşgärleri hasaplanýar. Çempionatdaky klublara tällim berýän tällimçileriň 5-si angliýaly, 4-si ispaniýaly, 2-si uelsli hünärmenlerdir.

«Börnli», «Şeffild Yunayted» hem-de «Luton Tawn» «Premier Liganyň» täze wekilleri bolup, olaryň in soňkysy ilkinji gezek Premier Ligada çykyş eder. Başgaça aýdylanda, «Luton Tawn» «Premier Ligada» çykyş etjek 51-nji klub bolar. Ol 5-nji liga çenli düşüp, soňlugy bilen «Premier Liga» wekilçilik edýän ilkinji topar hökmünde hasaba alyndy.

«M. SITI»: Geçen möwsümi 3 kubok bilen tamamlan «Manchester Siti» toparynyň çempionlyk ugrundaky in uly daýanjy — gürüşsüz tällimçisi Pep Guardiolaýur. Mahrezi, Gündogany klubdan ugradan şäherliler 2 serbiýaly oýunçyny — Kowaçiči hem-de Gwardiolý düzümine goşdy.

«ARSENAL»: Tamamlanan möwsümde çempionlygy soňuna çenli kowalap, 250 günden hem gowrak wagt 1-nji orunda galybam, ahyrında-da ýeňiş elden gidereň «Arsenal» topary bu gezek çynyny etse gerek. Artetanyň ýolbaşçylygyndaky klub Džakany ugratsa-da, Kawerts, Raýs, Timber ýaly oýunçylar bilen düzümini hasam güçlendirdi.

«LIWERPUL»: Maneniň gitmeginden soň, dörtlüğe düşüp bilmedik «Liwepul» Soboslai, Mak Allister ýaly ýaş oýunçylary goşdy. Milner, Henderson, Fabinjo, Oksleýd-Çemberleýn, Firmino, Keita ýaly ençeme ýyldan bari çykyş edip ýören ýyldyzlar klubdan gitti. Şonda-da düzümi güçli bolan «Liwepul» çempionlyk göreşini soňuna çenli alyp barmağyna garaşýýar.

«M. YUNAYTED»: Erik Ten Hagý tällimçiliginde ozalky günlerini küýseýän klubun janköýerleri toparan çempionlara garaşýar. Ýaş hüjümçi Hoýlunny transfer eden klub çempion bolup bilmede-de, soňuna çenli bu göreşi dowam etdirer diýlip çaklanýýar.

«ÇELSI»: Geçen möwsüme garanynda oýunçy transferi babatda oýlanyşykly hereket eden 10-a golaý futbolçysyny klubdan ugrady. Öň Londonyň beýleki sebitinde işläň Maurisio Poçettinony tällimçilige bellän «Çelsi» topary gürüşsüz taryhyndaky in şowsuz geçen möwsümiň öwezini dolmagyň aladasynda bolsa gerek.

Ýewropanyň öňdebarýjy 5 çempionatynyň biri bolan Ispaniýanyň «La Ligasynyň» hem täze möwsümüne şu gije badalga berler. Logotipi üýtgedilen «La Liganyň» 93-nji möwsümünde-de çempionlygyny 1-nji derejeli dalaşgärleri hemişe bolşy ýaly «Barselona» bilen «Real Madrid» bolar. Çempionlygyny 2-nji dalaşgäri-de «Atletiko Madrid» topary hasaplanýar. Bu 3 kluba «Real Sociedad», «Wilyarreal», belki «Betis», «Sewilya» ýaly klublaryň azda-kände päsgel bermegi mümkin.

20 klubly çempionatdaky toparlaryň 4-sinden galaryna ýerli, ýagny ispaniýaly hünärmenler tällim berýär. «Granada», «Las Palmas» hem-de «Alawes» toparlary gysga wagtlık arakesmeden soň çempionata gaýdyp geldiler.

«BARCELONA»: Geçen möwsümiň çempiony «Barselona» in esasy meselesi maliýe babatdaky kynçylyklar bolar. Klubun transfer etmegi üçin klubdan käbir oýunçylary ugratmagy zerur bolup durýar. Şol nukda-nazardan transfer möwsümünde Ilkaý Gündogandan başga «meňki bolsun» diýiljek oýunçyny düzümine goşmady. Buskets hem-de Ýordi Albany klubdan gitmeginiň oňaýly ýa-da oňaysyz täsirine şu möwsümiň dowamynda tomasa ederis. Şol bir wagtyň öünde-de klub duşuşyklaryny «Kamp Nouda» däl-de, şäherdäki beýleki kiçeňrak Olimpiýa stadionynda geçirer.

«REAL MADRID»: Möwsümiň ahyrında Karlo Ançelottini ugratmaga taýýarlyk görýän «Real Madrid» topary hemişekiler ýaly ähli ýarışlaryny esasy faworitleriniň biridir. Transfer möwsümünde Bellingam, Arda Güler, Hoeslu, Brahim Diaz ýaly oýunçylary düzümine goşan madridli-

ler tejribeli tällimçisine bil baglaýar. Topardan Benzema, Asensio, şol sanda Hazar ugradyldy.

«ATLETIKO»: Diego Simeoneniň tällimçiliginde 13-nji ýylyna gadam basan klub «Realdyr». «Barselona» in ýalyňyryna garaşýar. Olaryň ýalyňyryndan 2 gezek ýerlikli peýdalanan klub transfer möwsümünde Söýünjü, Azpilikueta, Mourinyo ýaly oýunçylary düzümine goşdy.

Ýewropanyň öňdebarýjy 5 çempionatynyň hatarynda görkezilýän, ýöne soňky sanawda 6-njy orna düşen Fransiýanyň çempionaty «Ligue 1»-de täze möwsümdeki in uly üýtgeşiklik çempionatdaky klub sanynyň 20-den 18-e düşürilmege boldy. Ykdysady ýagdaýlar göz önünde tutulyp gelnen şeýle netijä görä, «Ligue 1»-iň täze 86-njy möwsümünde 18 klub çykyş eder. Çempionatdaky 18 klubun tällimçileriň deň ýarysy yerli hünärmenler bolup, 3 topary ispaniýaly tällimçiler türgenleşdirer.

Geçen möwsüm 4 klub aşaky liga düşüp, olaryň ormana 2 klub — «Le Hawr» bilen «Mets» klublary «Ligue 1»-e çyky-

dy. «Le Hawr» topary 14 ýyldan soň ýokary liga çykmagy başardy. Derbisiz çempionatlaryň biri bolan «Ligue 1»-de bir şähre wekilçilik edýän 2 klub ýok. Çempionat soňky ýyldarda PSŽ-niň agdyklygynda geçýänem bolsa, wagtal-wagtal garaşymadyk çempionlar hem ýüze çykyar.

«PARI SEN-ZERMEN»: Luis Enrikani tällimçilige bellän PSŽ topary çempionlygyny in esasy dalaşgäri hasaplanýar. Maliýe fair-play düzgünlerine görä hereket etmeli bolýan PSŽ-niň in uly meselesi Kilian Mbappenini transferidir. Klub oýunçynyň klubdan gitmegine razy, ýöne in bolmanda topara pul gazandyryp gitmegine isleyär. Häzirki wagtda ýaşlar düzümi bilen türgenleşik geçýän Mbappenini ykbalý öňümizdäki günlerde belli bolar. Messidir Ramosyň gitmeginden soň klub Asensio, Ektike, Ugarte, Şkriñar, Lukas Hernandez, Ramuş ýaly ýaş futbolçylary transfer etdi.

BEYLEKILER: PSŽ çempionlyk gazanyp bilmedik ýagdaýynda «Marsel», «Lion», «Lans», «Lil», hatda «Monako» klublary çempionlygyny beýleki dalaşgärleri hasaplanýar. PSŽ toparyna geçen möwsümde ýeňillik bilen çempionlyk gazanmak başartmady.

Angliýanyň «Premier Ligasy» 2023/2024 möwsümi

KLUBLAR — ŞÄHERI	STADIONY — TOMAŞAÇY	TÄLIMÇI	KÖYNEKÇE
«Arsenal» (London)	«Emirates Stadium» — 60 704	Mikel Arteta (ISP)	«Adidas»
«Aston Willa» (Birmingem)	«Villa Park» — 42 657	Unaj Emeri (ISP)	«Castore»
«Borrmut» (Borrmut)	«Dean Court» — 11 307	Andoni Iraola (ISP)	«Umbro»
«Brentford» (London)	«Brentford Community» — 17 250	Tomas Frank (DAN)	«Umbro»
«Brašton» (Falmer)	«Falmer Stadium» — 31 800	Roberto De Zerbi (ITA)	«Nike»
«Börnli» (Börnli)	«Turf Moor» — 21 944	Wensan Kompani (BELG)	«Umbro»
«Çelsi» (London)	«Stamford Bridge» — 40 343	Maurisio Poçettino (ARG)	«Nike»
«Kristal Palas» (London)	«Selhurst Park» — 25 486	Roý Hojson	«Macron»
«Ewerton» (Liwepul)	«Goodison Park» — 39 414	Şon Daýç	«Hummet»
«Fulham» (London)	«Craven Cottage» — 29 600	Eddi How	«Adidas»
«Liwepul» (Liwepul)	«Anfield» — 53 394	Ýurgen Klopp (GER)	«Nike»
«Luton Tawn» (Luton)	«Kenilworth Road» — 10 356	Rob Edwards (UELS)	«Umbro»
«Mançester Siti» (Mançester)	«City of Manchester» — 53 400	Pep Guardiola (ISP)	«Puma»
«Mançester Yunayted» (Mançester)	«Old Trafford» — 74 310	Erik Ten Hag (NID)	«Adidas»
«Njukasl» (Njukasl-apon-Taýn)	«St James' Park» — 52 305	Edi How	«Castore»
«Nottingam Forest» (West Brijford)	«City Ground» — 30 332	Stiw Kuper (UELS)	«Adidas»
«Şeffild Yunayted» (Şeffild)	«Bramall Lane» — 32 050	Pol Hekingbottom	«Adidas»
«Tottenham» (London)	«Tottenham Hotspur» — 62 850	Enž Postekoglu (AWSTL)	«Nike»
«West Ham» (London)	«London Stadium» — 62 500	Dewid Moşes (ŞOT)	«Umbro»
«Wulwerhempton» (W.hempton)	«Molineux Stadium» — 31 750	Gari O'Nil	«Castore»

Ispaniýanyň «La Ligasy» 2023/2024 möwsümi

KLUBLAR — ŞÄHERI	STADIONY — TOMAŞAÇY	TÄLIMÇI	KÖYNEKÇE
«Alawes» (Witorija-Gasteýs)	«Mendizorrotza» — 19 840	Luis Garsija	«Puma»
«Almerija» (Almerija)	«Power Horse Stadium» — 15 000	Wensente Moreno	«Castore»
«Atletik» (Bilbao)	«San Mames» — 53 289	Ernesto Walwerde	«Castore»
«Atletiko» (Madrid)	«Civitas Metropolitano» — 70 000	Diego Simeone (ARG)	«Nike»
«Barselona» (Barselona)	«Olimpic Luis Companys» — 49 472	Hawi	«Nike»
«Kadiz» (Kadiz)	«Nuevo Mirandilla» — 20 724	Serhio Gonzales	«Macron»
«Selta» (Wigo)	«Abanca-Balaidos» — 29 000	Rafael Benites	«Adidas»
«Hetafe» (Hetafe)	«Coliseum Alfonso Perez» — 16 500	Hose Bordalas	«Joma»
«Žirona» (Žirona)	«Montilivi» — 13 400	Miçel	«Puma»
«Granada» (Granada)	«Nuevo Los Carmenes» — 19 189	Pako Lopes	«Adidas»
«Las Palmas» (Las Palmas)	«Gran Canaria» — 31 250	Garsija Pimenta	«Hummet»
«Mağlorka» (Palma)	«Son Moix» — 23 142	Hawier Agirre (MEKS)	«Nike»
«Osasuna» (Pamplona)	«El Sadar» — 23 576	Ýagoba Arrasate	«Adidas»
«Raýo Wallekan» (Madrid)	«Vallecas» — 14 708	Fransisko	«Umbro»
«Real Betis» (Sewilja)	«Benito Villamarin» — 60 721	Manuel Pellegrini (ÇILI)	«Hummet»
«Real Madrid» (Madrid)	«Santiago Bernabeu» — 83 186	Karlo Ançelotti (ITA)	«Adidas»
«Real Sosiedad» (San Sebastian)	«Reale Arena» — 39 500	Imanol Alguasil	«Macron»
«Sewilja» (Sewilja)	«Ramon Sanchez Pizjuan» — 43 883	Luis Mendilibar	«Castore»
«Walensiya» (Walensiya)	«Mestalla» — 49 430	Ruben Baraha	«Puma»
«Wilyarreal» (Wilyarreal)	«Estadio de la Ceramica» — 23 008	Kike Setien	«Joma»

Fransiýanyň «Ligue 1»-i 2023/2024 möwsümi

KLUBLAR — ŞÄHERI	STADIONY — TOMAŞAÇY	TÄLIMÇI	KÖYNEKÇE
«Brest» (Brest)	«Stade Francis-Le Ble» — 15 931	Erik Roj	«Adidas»
«Klermon» (Klermon-Ferran)	«Stade Gabriel Montpied» — 11 980	Paskal Gastien	«Uhlisport»
«Le Hawr» (Le Hawr)	«Stade Oceane» — 25 178	Luka Elsner (SLOWN)	«Joma»
«Lans» (Lans)	«Stade Bollaert-Delelis» — 37 705	Frank Ez	«Puma»
«Lil» (Wilmington-d'Ask)	«Stade Pierre-Mauroy» — 50 186	Paulo Fonseka (PORT)	«New Balance»
«Loriyan» (Loriyan)	«Stade du Moustoir» — 18 890	Režis Le Bri	«Umbro»
«Lion» (Lion)	«Groupama Stadium» — 59 186	Loran Blan	«Adidas»
«Marsel» (Marsel)	«Orange Velodrome» — 67 394	Marselino (ISP)	«Puma»
«Mets» (Mets)	«Stade Saint-Symphorien» — 28 786	Lasto Botoni (RUM)	«Kappa»
«Monako» (Monte Karlo)	«Stade Louis II» — 18 523	Adi Hütter (AWSTR)	«Kappa»
«Monpelie» (Monpelie)	«Stade de la Mosson» — 32 900	Mişel Ter-Zakarigan (ERM)	«Nike»
«Nant» (Nant)	«Stade de la Beaujoire» — 35 322	Pierr Aristo	«Macron»
«Nissa» (Nissa)	«Allianz Riviera» — 35 624	Fransisko Farioti (ITA)	«Le Coq Sportif»
«Pari Sen-Zermen» (Pariž)	«Parc des Princes» — 48 583	Luis Enrike (ISP)	«Nike»
«Reýms» (Reýms)	«Stade Auguste Delaune» — 21 684	William Stili (BELG)	«Umbro»
«Renn» (Renn)	«Roazhon Park» — 29 778	Bruno Ženezio	«Puma»
«Strasbur» (Strasburg)	«Stade de la Meinau» — 29 230	Patrik Weiera	«Adidas»
«Tuluza» (Tuluza)	«Stadium Municipal» — 33 150	K. Martines Nowell (ISP)	«Craft»

MAGTYMGULY ADYNDAKY TÜRKMEN DÖWLET UNIWERSITETINIŇ TEBIGY WE TAKYK YLYMLAR BOYUNÇA YLMY-BARLAG MERKEZI OKUWA ÇAGYRÝAR:

Dilleri öwrenmek: - Türkmen dili - Türk dili - Arap dili - Rus dili	- Hytaý dili - Iňlis dili - Nemes dili - Fransuz dili
Psihologiya boýunça okuwar: - Amaly psihologiya	
Tebigy we takyk dersler boýunça okuwar: - Matematika - Fizika - Himiya - Biologiya	

Kompýuter boýunça okuwar:
- Kompýuter sowatlygy
- Kompýuter grafikasy
- Kompýuter torlary
- Programmirleme
- Maglumat bazalary

Hünär derejesini ýokarlandyrmak boýunça okuwar:
- Orta hünär bilim ulgamynyň pedagogik işgärleriniň hünärini ýokarlandyrmagyň psihologik-pedagogik esaslary okuwy

Intellectual ösüş:
- Suhangöýlük ussatlygy

Salgymyz: Aşgabat şäheri, Beýik Saparmyrat Türkmenbaşy şaýoly, 31
Elektron sahypa: tducentre.edu.tm e-poçta: info@tducentre.edu.tm
Telefon: +993 12 945155 Faks: +993 12 945162

ULKE ENERGY

Лиц. № 1-19-20-1439, № 1-19-20-1211

ИП «ULKE» является официальным представителем холдинга ALAGEUM ELECTRIC (Казахстан) и поставляет промышленное электрооборудование от производителя (трансформаторы, КТПН, оборудование для ОРУ и ЗРУ, НВ и ВВ ячейки).

Специализированное предприятие ИП «ULKE» предлагает Вам квалифицированные услуги по монтажу, наладке и ремонту электрооборудования напряжением 0,4-35кВ, ремонт различных электродвигателей 0,4 - 1000кВт, силовых трансформаторов любой мощности напряжением до 10кВ, промышленных генераторов от 20кВт - до 10МВт, водяных насосов различных типов.

Туркменистан, г. Ашхабад, ул. 2087 (Ага Бердиев) д.163
Тел.: +99312 23 37 28; Факс: +99312 23 14 87; E-mail: ulke_enerji@mail.ru; www.ulke.parahat.info

röwşen
AÝAKGAPLARY
KIDS

100% DERI

210 - 240 manat

TÜRKMENISTANDA ÖNDÜRILEN

21-63-06

WWW.ROWSHEN.COM.TM +993 64 14 14 19 +993 12 21 63 06

АШГАБАТ Ş., BITARAP TÜRKMENISTAN ŞAÝOLY, 91/1 JAÝY (GADAMLY)
BAGTYÝARLYK SÖWDA MERKEZI, 1-nji GAT №6 DÜKAN +993 63 61 69 11
АШГАБАТ Ş., SUMBAR BAZARY (100 FONTAN) +993 63 65 16 85